

Luceafărul

771

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **18** (556)
Miercuri, 15 mai, 2002

liviu petrescu

„Rămâne în istoria literaturii noastre contemporane ca un remarcabil hermeneut al ideilor literare, un comparatist de o înaltă rigoare și aplicație, un profesor de o ireproșabilă ținută profesională și morală.“

(iulian boldea)

interviu

Comunismul este o aberație, o maladie a unor oameni schizofrenici care voiau să stăpânească prin bici și vărsare de sânge ducând populații în sclavie, totul bazându-se pe minciună, delațiune, perfidie. Comunismul este o crimă permanentă. Unde se instalează rămâne pustiu. Dovada o vedem tot noi, care am trăit această tragedie, că după 70 de ani a fost o catastrofă și cu greu se poate reface Europa și chiar situația mondială.

cicerone
ionițoiu

proză

marian popa

Participase la petreceri cu femei care își alegeau bărbații și la altele în care femeile erau alese prin extragerea chi-loților strânși într-un coș de gunoi. Inventă miniștri, avocați, țigani din Jarcaleș și Tei, peloponezieni, liceeni cu hube, universitari, frați vitregi, inamici, 247, impotenți potentizați de ea, perversi și perverse, dușmani ai patriei și ai clasei muncitoare, antisemiți, 832, bruneți cu ochi albaștri, 6574, nesfârșitul lumii.

Poem în vid

valeriu armeanu

Aplaudați-l pe clown,
pentru că a învățat să cânte
arii celebre pe nas
și-a învățat să trăiască în vid,
poate de aceea
nu i se alterează niciodată frazele,
deși se simte mereu
ca o muscă uitată în tobă.

„Care mai este relația statului român cu artistul român?

O relație, aș zice, perversă. Sau, mai exact, când e, când nu e. Când e, nu face altceva decât să se plângă că nu mai sunt bani nici pentru teatre, nici pentru muzee, nici pentru biblioteci, nici pentru muzicieni, nici pentru coregrafi, dar poate să facă rost de bani pentru premii ideologice. Iar când nu e - de fapt se ascunde practicând un dispreț incalificabil față de oamenii de cultură, ale căror destine închinatelor culturii românești justifică existența unui Minister al Culturii.

Vorbiți des despre verticalitate, discernământ, educație. De unde au venit la dumneavoastră aceste cuvinte pe care le și respectați în sensul lor profund?

De la ele, chiar de la ele; fără ele, omul nu e om. Așa m-au educat părinții. Am avut imensul noroc să întâlnesc oamenii potriviți la timpul potrivit. M-am întâlnit cu mari profesori, cu mari artiști și am luat-o de fiecare dată pe «drumul interzis» și el m-a dus undeva. Adevăratul drum este să găsești calmul descoperirii, «vestigul» bunului simț, «vestigul» tradiției. Oamenii, câți au mai rămas verticali, reprezintă «vestigii» de la care luăm de fiecare dată câte ceva, dacă suntem atenți și respirăm deodată.“

(Marcel Iureș - „Flacăra“)

DE CE ȚINEAU FRIZERII CU PROGRESUL?

de HORIA GÂRBEA

Deunăzi, în premieră absolută, echipa de fotbal F.C.Național, fostă cândva Progresul București, a ajuns în fruntea clasamentului. Această echipă este și a fost a Băncii Naționale și se cuvenea ca soarta ei să fi fost mai bună. Era însă o echipă modestă, fără suporteri, fără jucători mari și veleități. Poate că vremurile s-au mai schimbat. Dar mai sigur este faptul că numai deruta marilor echipe, cu mii de susținători fanatici, a adus pe locul întâi o echipă cu care înainte nu țineau decât frizerii.

Totdeauna am fost surprins că, prin tradiție, încă din vremea primelor mele amintiri infantile, Progresul nu avea susținători, cu excepția frizerilor. Acum am înțeles de ce. Prin natura profesiei, frizerii și șoferii de taxi trebuie sau măcar se cred obligați să întrețină cu clienții conversații ușoare. Fotbalul e foarte potrivit ca subiect de pălăvrăgeală. Dar, pentru a evita orice dispută care ar duce la tensiuni cu clientul și la diminuarea bacșișului, un Figaro diplomat se făcea că echipa lui favorită e una modestă, deseori bătută (o dată cu un memorabil 6-0 de Rapid). Indiferent cu cine ținea clientul, el putea fi mulțumit: echipa frizerului era mai slabă.

Clienții vechi se bucurau să treacă luni dimineață să se radă ca să-l poată tachina pe bărbier: „Ei, Nea Gică, ai văzut ce-a făcut ieri Progresul matale?!”. Nea Gică ofta prefăcându-se resemnat și profita de ocazie: încasa bănuții.

După Revoluție, când cineva dorea să discute ușor despre politică, fără a intra în polemici, susținea că el “a votat cu ecologistii” sau cu “forțele de centru” care numai “forțe” nu erau. Toți frizerii erau declarat ecologiști.

În literatură e cam la fel: toate genurile își au “Progresul” lor pe care, dacă-l lauzi, nu se supără nimeni. Iar criticii cu vocație de frizeri se orientează perfect. De câte ori un mediocru nu a luat un premiu numai ca să fie menajate caprele și verzele mai importante?

Dar acum, vai, am ajuns să trăim epoca în care Progresul, echipa care a adus atâta bine unor bresle fără legătură cu fotbalul, s-a cățarat, iată, pe locul întâi. Poate chiar va lua campionatul. Și fi bine? Unii optimiști ar putea crede că e un semn bun: în fine echipa băncii e mai tare ca ale poliției și armatei. Dar eu sunt foarte sceptic. Când mă gândesc la acest subiect, parcă simt mirosul de colonie submediocră și parcă aud comentariile la fel de suspecte și servile din prăvălia lui nea Gică, primul frizer de care îmi amintesc.

antiteze

CUM SE FACE ARTA

de DUMITRU SOLOMON

Nu prea obișnuiesc să merg la manifestările cultural-artistice, precum premiere, vernisaje, lansări de carte, albume și discuri, care manifestări, de cele mai multe ori, ne oferă nu numai ce s-a ivit nou sub cerul necuprins al artei - deși un dicton bătrân și înțelept pretinde că nu este nimic nou sub soare -, dar și ce se mai poartă pe umeri, pe cap, în picioare, pe șosele, în artă, în doctrinele filozofice, în politică, în credințele religioase etc. De data asta am fost de față la un vernisaj, fiind implicat, prin apariția sa inedită, un fel de amic. Lume multă, cu și fără treabă, în cunoștință de cauză ori în absolută necunoștință de cauză. Discuții libere, savante, animate, plictisite, ca întotdeauna când se adună oameni de cele mai diferite preocupări, meserii, obsesii.

- Observ că se poartă albastru pe albastru, constată o făptură uscățivă și blondă.

- Bluză pe fustă? se interesează o urâtă foc.

- Nu, dragă, să nu amestecăm lucrurile: romb albastru pe dreptunghi albastru. Uite, de exemplu, tabloul ăla, pe care-l admiră tipa aia.

- Mda, și roz pe grenă. Nu e în expoziție, dar jur că am văzut.

- Ca să fiu sinceră, asta aș putea face și eu, fără bătaie de cap.

- Dar cine nu poate să facă? Ca poeziile alea fără măsură, fără rimă..

- Mă rog, asta e destul de vechi. Cine mai rimează azi locotenent cu contondent și rază cu

parafrază? Au mai rămas câțiva conservatori: Blandiana, Brumar, Dinescu, Cărtărescu, Foarță..

- Eminescu sau Arghezi nu-și permiteau.

- Nici Alecsandri.

- Ai dreptate. Am fost alaltăseară la teatru. Nu te-am zărit.

- Era o emisiune de modă la televizor și n-am vrut s-o scap. Ce-ai văzut?

- O piesă, nici nu mai țin minte cum se chema. Numai personaje simbolistice, fără acțiune, fără conflict. Era să adorm. Noroc că pe scenă se spuneau numai cuvinte pe care le auzi în autobuz sau le vezi pe pereții stațiilor de metrou. Niște porcării. Cu asta vor să umple sălile?

- Unora le place, dragă. Ți-am spus mai de mult. Ne-am sălbăticit. E prea multă libertate. Nimeni nu le zice nimic. Se publică orice, se joacă orice, se expun tot felul de aiureli, de parcă ar vrea să ne șocheze, de parcă n-ar mai exista reguli. Auzi, proză cu rimă și poezie fără rimă! Ce-i spirala asta?

- Să fie spirala evoluției?

- Sau un arc de canapea?

- De unde atâta obrăznicie?

- Dă-mi voie să ți-l prezint pe autor.

- Excelent. Maestre. Ce curaj!

- La ce vă referiți?

- La albastru pe albastru.

- S-a mai făcut, doamnă. Asta e o pânză mai veche a mea..

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru)

Daniel Nicolescu (arte)

Ioan Es Pop (poezie)

Stelian Tăbăraș (proză)

Radu Voinescu (critică)

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română,
filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Președintele Fundației:

Marius Tupan

A ȘTI SAU A NU ȘTI

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Teorile cognitive domină astăzi interpretarea și cercetarea psihicului - normal ori bolnav, creator, viguros, autonom sau alienat. Metodele cognitive sunt, în prezent, cel mai mult folosite în psihoterapie. Este vorba însă, aproape exclusiv, de abordarea, de investigarea sufletului individual - psihologia colectivă rămâne practic neatinsă de științele cognitive și, în consecință, continuă să se situeze la distanță de acestea sociologia (interpretarea fenomenului social) și politica, teoria literaturii și critica de artă, sau literară, filozofia istoriei, sau abordarea critică a culturii. Greșeala care se comite astfel este enormă. Nu suntem în stare să spunem nimic serios, coerent, despre motivele, cauzele, care au condus la deprecierea actuală, în sânul marilor populații, a literaturii, a artelor; nu știm în ce fel s-au impus comunităților dictaturile; religiile nu mai domină astăzi scenele civilizațiilor și noi nu estimăm exact factorul care face să se întâmple acest lucru; televiziunea și Internetul devin aproape singurele forme de existență intelectuală - care dispun de o suficientă penetrare în masa umană; lucrul acesta poate să pară ușor de înțeles dar, în realitate, nimeni nu poate să explice fenomenul în chip cu adevărat acceptabil. Cu toate acestea, un traseu clar, simplu de identificat și urmat, străbate timpul istoric, evoluția culturilor, formele civilizațiilor, în simultaneitatea și succesiunea lor - respectivul parcurs este să fie strict cognitiv; dacă el este neglijat, înțelegerea cu privire la propria noastră devenire este anihilată, se vede invadată de haos, se reduce la o pură inutilitate.

Există o legitimitate a oricărei valori - istorică, politico-istorică, religioasă, culturală, literară, socială, militară, mediatică. Sportul reprezintă, în el însuși, o categorie distinctă a valorii și tocmai de aceasta el a jucat un rol atât de important în lumea antică, redobândindu-și statutul ulterior, în epoca modernă. Legitimitatea provine exclusiv din cunoaștere - apostolii l-au cunoscut pe Iisus, Iisus este singurul care, în calitate de unic Fiu, l-a cunoscut pe Tatăl; lui Moise i-a vorbit Dumnezeu; Buddha a realizat suprema iluminare. Preoții lui Amon-Ra sau șamanii siberieni, marii poeți epici, filozofii, oamenii de știință, de descendență galileeană, sau alchimistii, profeții Vechiului Testament, pătrunși de Duhul Sfânt, au știut - în chip misterios, magic sau rațional, experimental, ori intuitiv, sau deductiv, sau drept urmare a unui act de revelație - ei au știut mai mult decât semenii lor. În teocrații, monarhii sau tiranii, pre-

tinsul ales dispune de o știință superioară în raport cu masa; democrațiile iau ca bază a existenței lor credința că grupul, adunarea cetățenilor, sunt superioare cognitiv persoanei individuale. Evident, autoritatea este condusă de interese, dar interesele sunt servite numai în funcție de cunoașterea obiectivelor și mijloacelor în care se concretizează și însumează și prin intermediul cărora ele sunt satisfăcute.

Scriitorul a fost citit în virtutea aceleiași supoziții și numai în măsura în care ea nu a fost contrazisă de fapte: anume că el știe mai mult despre om, despre sufletul omenesc, despre comunicarea prin cuvânt, despre legătura spiritului sensibil cu întregul concret al existenței, decât cititorul. Marele artist știe, la rândul său, ce trebuie să vadă în modelul la care se raportează. Degradarea unei societăți, deteriorarea unui stat, decadența artei, toate acestea sunt produsul pierderii avantajului cognitiv al celor ce se declară cunosători în fața ansamblului celorlalți. Atunci apar salvatorii, dictatorii pretins-atotștiutori, ideologiile care furnizează necesara supoziție de cunoaștere, avangardele ce oferă perspectiva unor noi orizonturi. Valorile implicate în astfel de tranziții pot fi cu totul diferite, dar în fiecare situație ceea ce se revendică, de obicei pe nedrept, este un avantaj cognitiv special. Vrajitorul din *Mario și Vrajitorul* de Thomas Mann, știa mai multe decât Mario, pretinzând, în plus, că știe infinit mai mult.

În lumea contemporană a devenit evident că grupurile care tradițional și-au asumat cunoașterea, nu o posedă sau, oricum, nu au cum depăși sensibil condiția intelectuală a restului populației. Nici un proiect actual nu este tratat, de națiuni sau de umanitate, ca un ideal istoric, pentru că în spatele nici unuia nu se află o cunoaștere mai înaltă decât aceea comună. Televiziunea și Internetul par superioare cognitiv (ca încărcare) restului formelor comunicării și vieții tocmai prin globalismul lor inerent. Sportul este singura formă de exprimare a umanului în care succesul nu implică exclusiv cunoașterea; în sport este mereu un ceva diferit care se împlinește, dincolo de câmpul cognitiv, nici aici, însă, inexistent.

Omul va produce, din nou, o adevărată cunoaștere diferențiată și progresivă, ori va dispărea - nu ca specie, deci biologic, ci drept categorie ontică. Până atunci va fi o pagubă destul de mare chiar dacă va dispărea fie și numai literatura.

POLUARE ȘI DESFIGURARE

de MARIUS TUPAN

Modelele și curente (nu cureții, care mișcă, până și ei, aiurea, fronturile atmosferice!) nu aduc cu sine, neapărat, un salt axiologic și nici măcar nu răspund totdeauna unui orizont de așteptare. Mi-amintesc că prin anii cincizeci era modern să-ți compromiți un dinte, pentru a-l îmbrăca în metal, gest care, mai târziu, când dantura urma să se clatine, avea să fie regretat de către mulți snobi. Stalinizarea marca, și pe această cale, un tineret buimac și dezorientat, dispus să întreprindă orice pentru a ieși dintr-o anume placiditate. Acum, lumea a evoluat spectaculos: e de bon ton să-ți agăți cercei: de urechi, de sprâncene, de nas, de ombilic. Probabil și de alte organe ascunse, deocamdată, vederii noastre. Tatuajele pe brațe, pe picioare, pe umeri, pe spate, pe piept ar fi de efect, cred unii, marcând special omul într-o societate de serie, ce nu mai sprijină personalitatea celor care o râvnesc. De aici tot felul de inovații și interpretări, anevoie de răstălmăcit, denotând mai ales incultura unor indivizi, ci nu emanciparea lor contemporană. Vor, cu orice preț, să șocheze, să deranjeze chiar, numai pentru a nu trece neobservați: fiindcă nu ne închipuim că-s dispuși să admire masca în dauna chipului. Sau, cine mai știe, într-o societate traumatizată și adesea fără perspectiva zilei de mâine, au loc atâtea procese, ce ne pot ieși de sub control! Poate aceasta e și cauza pentru care vor să întâlnească o lume iluzorie, artificială, prin intermediul narcoticelor. Ofensiva acestora nu e doar îngrijorătoare, ci, mai ales, periculoasă: destui curioși regăsesc greu calea revenirii. Cu o inserție paremiologică, își fac bubă pe piele zdravănă. Deseori, când se adună pentru distracții, preferă întunericul perfid, jocul luminilor strident colorate, urletele de grotă, defulările instinctuale, și, nu în ultimul rând, revărsările de toxine în public, fără nici o remușcare. Era de la sine înțeles că aceste manifestări, controlate doar sub escorte vulgarizatoare (până și unele femei nominalizează un organ pe care nu-l posedă, numai așa, să braveze!), vor influența creația unor așa-zis novatori de limbaje (antecedentele nu absentează în avangardă, unde Baranga și Bogza s-au compromis suficient!), care nu se sfîșesc să întineze hârtia, fără ca aceasta să le mai suporte agresivitatea. De obicei, partizanii unor astfel de anomalii sunt condeieri, greu de remarcat în alte zone, neurastenicii, animatoarele zburdalnice, cei în mare dușmănie cu studiile temeinice și școala organizată. Ei tot mai cred că au descoperit oul lui Columb, navigând spre teritorii virgine, când, de fapt, rămân niște apendice ale unui organism care, mai devreme sau mai târziu, se autoreglează. Sigur, asemenea unui spirit zaharisit, care toată viața a fost în ofensivă, numai pentru a-și ascunde punctele vulnerabile, destui tineri se află în atacuri succesive, fără justificări, în speranța că și numele lor vor fi reținute, fie și-n subsolul unei pagini de istorie. Dacă doar asta și-au propus, s-ar putea să nu aibă parte nici măcar de aceste zone periferice, când competiția valorilor e atât de cruntă.

COMPARATISM ȘI IMAGINAR (I)

de RADU VOINESCU

Comentam, în urmă cu doi ani, lucrarea lui Valeriu Filimon. **Poetica imaginarului românesc**. Mi se părea atunci, iar impresia nu s-a estompat, că demersul său așeza o notă de rigoare în studierea unor constante ale operei literare subzistente în adâncimile textului și exprimate cu precădere intuitiv de către critică. Conceptul-cheie pe care se fondează sistematica utilizată în cercetarea imaginarului autohton de către teoretician îl constituie estemul. Introdus la noi prin studiile lui D. Caracostea, termenul desemnează, după același, „toate acele aspecte ale limbii vorbite, câte nu au simplă valoare afectivă...”, ci una de expresivitate estetică”, conținutul lui „extinzându-se la toată sfera aspectului limbajului, de la unele realități fonetice, până la structuri sihtactice”. Mai concret și mai cuprinzător spus, estemul este sinonim cu semnul estetic.

Demonstrația lui Valeriu Filimon se folosea și de un al doilea concept, acela de imaginar, pe care îl definea, folosind o expresie a lui Paul Ricoeur, drept „o «supraconștiință» atât individuală, cât și generală (incluzând aici și creația orală), în care subzistă primele metamorfozări imaginare și reprezintă un permanent «proiect de existență» a imaginărilor individuale și folclorice de a se împlini în opere”. Și, în cuprinsul unei demonstrații nu arareori seducătoare, Valeriu Filimon constituia o sistematică a axelor care compun pentru imaginarul nostru o configurație productivă estetic, exemplificând cu opera a trei scriitori reprezentativi din acest punct de vedere: Eminescu, Arghezi și Blaga. Ne aflam, deși cu o întârziere de un sfert de secol de la ventilarea prin universitățile românești a ideilor și tiparelor structuralismului, în fața unei excelente cărți ce făcea legătura între multiplele realități ale operei, stratul imaginar și stratul estetic oferind, prin racordare, posibilități interpretative fructuoase.

Poetica imaginarului românesc nu era decât primul volet al unui triptic. Ea a fost însoțită, la o nouă ediție, de celelalte două: **Imaginarul și comparatismul și Imaginarul și publicul literar** (Editura Paco, 2001). Sunt, desigur, cărți care își așteptau de multă vreme apariția, care s-a petrecut cu enormă întârziere. Problematicele lor e una care azi nu se mai poartă. Bibliografiile se situează la nivelul anilor '70, iar mijloacele de investigație sunt și ele căzute în desuetudine. Aceste recuperări care se tot produc de doisprezece ani pare că au devenit o fatalitate pentru cultura română. Tipărite la vremea lor, altul ar fi fost impactul acestor cărți, iar numele autorului ar fi fost probabil unul mai cunoscut azi, măcar pentru cei care se mai îndeletnicesc cu prea puțin profitabilele umanioare. De aceea, nici considerațiile care urmează nu sunt cele mai adecvate. O operă are un trecut al ei, după cum are un prezent și un viitor, în fiecare din aceste faze ea fiind într-un fel altceva, spun, dacă nu mă înșel, Welles și Warren undeva, în banalizata, dar pentru multă vreme indispensabilă lor carte despre teoria literaturii. Nu ascund, așadar, că am un sentiment ușor straniu când mă gândesc la faptul că asociațiile, ideile pe care lectura acestor cărți mi le sugerează azi sunt cu totul altele decât cele cu care ele ar fi fost întâmpinate acum douăzeci și cinci de ani. Vreau să spun că trilogia lui Valeriu Filimon ar

fi meritat să se bucure de o soartă mai bună, să fie receptată în contextul în care a fost concepută, în care temele ei ocupau un loc important în preocupărilor teoreticienilor și comparațiștilor. Așadar, opiniile mai puțin entuziaste care urmează (păstrez, cu toate acestea, intactă admirația pentru primul volum, care e, de fapt, și cel mai bine încheșat și cu cea mai bună elevație teoretică, menținându-și capacitatea de a interesa) sunt cele ale cuiva care citește cu ochii omului anului 2002.

Cartea începe cu un „Argument pentru constituirea unei teorii literare a comparatismului”, în care se arată că imaginarul este un sistem, dar nu un „analogon al «matricei stilistice» bliagene, ci o structură genezică dinamică, formată dintr-un substrat antropologic polimorf.” El este, totodată, o „sinteză a creației”, fiind înzestrat cu „funcție axiologică evaluativă”. De aici rezultă metodologia cercetării lui comparatiste, care este „convergența hermeneutică”, orientată către „valorile literaturilor naționale, care formează, la rândul lor, patrimoniul literaturii universale.” Acesta este preambulul unei foarte metodice, chiar didactice în mare măsură, puneri în temă cu privire la specificul literaturii comparate. Un bine realizat compendiu, util pentru cei care vor să se apropie de acest domeniu. Sunt tratate succint, în liniile lor esențiale, fără vulte redundante, chestiuni precum „Istorismul și literatura comparată”, „Caracterul interdisciplinar al literaturii comparate”, „Condiția istorică și ontologică”, „Nivelurile conceptului de perioadă literară”, „Sistemul conceptelor”, „Conceptele sistematice morfologice” și chiar „Profilul comparatistului”. Sunt citați Al. Dima, Tudor Vianu, Dim. Păcurariu, G. Călinescu, Benedetto Croce, Gilbert Durand, Robert Escarpit, Étiemble, Pierre Francastel, Roger Caillois, Roman Ingarden (de la a cărui teorie legată de straturile operei Valeriu Filimon formulează dezvoltări proprii), Romul Munteanu, Albert Thibaudet, Ferdinand Brunetiere și alții. Cum spuncam, totul la stadiul deceniului al optulea. Dar, la drept vorbind, câte noi teorii au zgâlțâit spectaculos eșafodajul critic în ultimii luștri, recunoscut fiind în momentul de față criza cercetării în materie de critică și teorie literară, y *compris* de comparatism!?

După această trasare a cadrului urmează capitole care se ocupă de teme de comparatistică propriu-zisă: „Perpessicius - comparatist”, „Horatius în traducerea și interpretarea lui G. Călinescu”, „Volney - motivul și poezia ruinelor”,

„Claudel-Arghezi. Metafora integrată, simbol total și mit biblic”, „Hipnagogia sau itinerarul personajelor lui Julien Green”. Am lăsat la urmă singurul studiu care mi se pare cu adevărat folositor din toate acestea: „Shakespeare și Voiculescu - sonetiști”. Un regal cărturăresc, deschis printr-un crochiu teoretic avertizând asupra implicațiilor „analogismului comparatist” (sunt invocați, pentru aceasta Welles și Warren: „Nu există nici o deosebire metodologică între un studiu despre *Shakespeare în Franța* și un studiu despre *Shakespeare în Anglia* secolului al XVIII-lea, sau, un studiu tratând *influența lui Poe asupra lui Baudelaire*... Rupte de studiul literaturilor naționale în întregul lor, comparațiile între literaturi tind să se limiteze la probleme externe privind sursele și influențele, reputația, fama... Studiile de acest fel nu ne permit să analizăm și să judecăm o operă literară”). Voiculescu a încercat să-l traducă pe Shakespeare, sonetistul, dar la un moment dat gândul lui s-a mutat către o continuare a acestuia. A rezultat o capodoperă care din nefericire strălucește doar pentru literatura română. Problema constituie un teren propice pentru cercetarea comparatistă, așa cum numai rare cazuri cu oarecare asemănare mai pot să fie fertile. De la sonetul lui Petrarca și translarea lui - de către Earl Surrey, Thomas Wyatt și Philip Sidney (ei sunt, de fapt, cei care au transformat sonetul italian în ceea ce s-a numit în mod fals, și se numește și azi, *sonet shakespearean*, căci Marele Will doar a preluat ceea ce realizaseră în materie de prozodie acești precursori) - în Albion, până la comentarea structurii, a straturilor operei, a eufoniilor lui Shakespeare și la metamorfoza având ca rezultat „Ultimele sonete...” ale lui Vasile Voiculescu, cititorul se află în fața unui edificiu de erudiție și perspicacitate hermeneutică. Studiul acesta poate fi considerat un reper al comparatisticii noastre. Prin efortul de cuprindere a epocilor, a curentelor și tendințelor literare proprii acestora ca și a contextelor literare specifice celor două culturi, prin adâncirea problematicii textului până acolo unde cele două opere se întâlnesc și prin relevarea diferențelor specifice celor două universuri imaginare.

Dar, mai departe de acest tip de studii care vizează autori și cărți din epoci mai îndepărtate noi, ce șanse mai are azi comparatismul? Dacă puținătatea mijloacelor de comunicare, așa cum ni se pare nouă, făcea demn de atenție un cutare motiv care a putut circula de la Balzac spre cultura rusă, astăzi, când totul se trăiește simultan în diferite zone ale planetei, când lumea comunică într-o măsură aproape totală, comparatismul parcă nu mai are șanse. Și așa e de întrebare cam în ce măsură poate fi necesar celor care se ocupă cu filosofia un studiu precum, de pildă, **Influența lui Hegel asupra lui Taine**, al lui D.D. Roșca? Dar să spunem că în 1928 situația era alta, că nivelul de informare al specialiștilor putea fi extrem de lacunar, deși nu aceasta este explicația, dar asupra ei mă voi opri în numărul următor. Ce efect ar avea acum studii docte despre *influența lui Frank O'Hara asupra lui Mircea Cărtărescu* sau *influența lui William Carlos Williams asupra lui Romulus Bucur*? Luat în sine, aproape nul. În zilele noastre circulația ideilor este atât de intensă încât unele teme par de la sine înțelese (ba s-a ajuns până la a se comunica într-un fel, ca într-un soi de folclor al intelectualilor, în plină ebuliție), fără a mai fi nevoie de mari desfășurări de forțe intelectuale pentru a le releva. Dacă literatura comparată a putut fi o modă într-o anumită perioadă, dacă specialiștii ei au putut să desfășoare congrese mondiale, azi obiectul ei mi se pare cel puțin depășit.

„Această carte, prin textul și exemplificările ce le conține, poate fi considerată satirică, strâmbă, textul cu pricina fiind un soi de luptă a ironiei și a umorului negru care cu asprime și intenționat înregistrează ceea ce a fost spus înainte“ - Bohumil Hrabal

În partea dinspre eros - pierdut thanatos, ofer dulce ironie

de BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU (B.A.S.)

Fragmentul asumat - ironic

Urmăresc de ceva timp pe Iulian Tănase, ceea ce nici nu e prea greu, dat fiind că drumurile ni se întesectează aproape zilnic (aș spune că îl țin involuntar sub supraveghere) - nimic nu mă bucură mai mult decât prilejul de a vorbi despre nou-născutul său volum de poezii (**Iubitafizica** - Editura Vinea, București 2002). Dat fiind că poezia scrisă de tineri în România le e cunoscută aproape numai prietenilor acestora - plus conurenței într-ale lirismului - risc să cad în păcatul unui descriptivism didactico-tembel, pentru care cel puțin autorul mi-ar purta pică până la sfârșitul vieții. Așa că eventualilor cititori neavizați le recomand de la bun început **Iubitafizica** - domnilor, cumpărați, citiți, după aceea, dacă vreți să aflați cum îl citesc eu pe Iulian Tănase, parcurgeți și prezenta **hronică** - despre care pot spune că, în primul rând, este un volum excelent, în partea sa fizică; nu știu cum se descurcă poetul nostru, dar întotdeauna produce volume superbe (de fapt știu cum face, e de ajuns să citesc numele sponsorilor, iar lumină se făcu), de o calitate ce nu poate decât să *nimfolepseze* (pre limba unui binecunoscut profesor de la Litere) lectorul inocent. Dacă tot am folosit un adverb cu nuanță eternizantă, trebuie să vorbesc și despre antecedentele lui Iulian Tănase: singurul de care dispun este roz, poartă numele de **Poeme pentru orice eventualitate** (Editura Crater, București 2000), și pe coperta a atră câteva cuvinte mai mult decât elogioase produse de Ioana Pârvulescu - cităm: „...există și o parte ascunsă în poezia lui Iulian Tănase, care îi asigură rezistența și, cred, metafizica: mari întrebări, neliniște, dorința de evadare spre un altceva, altunde, altcum. Dacă iubiți poezia, citiți neapărat volumul lui Iulian Tănase. Citiți-l și dacă nu o iubiți, pentru orice eventualitate.“ Această post-față m-a pierdut pe mine ca eventual lector, drept care cartea a zăcut până astăzi, între *Marchizul de Sade* și „Manifestul Anarhist“, într-o intimă proximitate cu „*Nicolae Magnificul*“ (țin să precizez că Sade este singurul pe care-l mai citesc din acest batalion disciplinar). O spun cu părere de rău, pentru că, deși neg cu vehemență acel fond metafizic identificat cu jovialitate de Ioana Pârvulescu, volumul merită citit, privit măcar ca exercițiu, etapă etc. În plus, dat fiind că este excesiv ludic, lectura numai neplăcută nu se dovedește. Iulian Tănase știe să se joace - știe juca șotronul-rayuela, îl știe juca pe Gellu Naum, pe Celan, poate fi ingenios, dar numai personal nu reușește să fie în volumul „**Poeme pentru orice eventualitate**“. Iar când spun personal am în vedere un gen al individualului care poate genera universalul cel mai dureros, esențializat, sublimat, în două cuvinte de evitat astăzi - marea poezie. Mi-e teamă să mă gândesc la reacțiile unor congeneri citind aceste două „oribile dicțiuni“. Dar

îmi asum riscul, strecurându-mă printre invective de genul „paseist mic“ sau „spirito lunatico“, și continuu să afirm că Iulian Tănase era departe de marea poezie în volumul cu pricina. Acea parte ascunsă a poeziei sale despre care vorbește Ioana Pârvulescu, opunând-o aparentei alcătuite de bucuria jocului, intertextualitate și „boabe reconfortante de umor“, in-există cu desăvârșire: se revelează în poemele cele mai proaste, căci, vorbă criticului de peste oceane, toate poeziile proaste sunt sincere. Iulian Tănase este cu adevărat bun în calambururi, în sarcasm, ironie, nu atunci când filosofează. Și cu asta am încheiat *recapitularea*.

Fragment serios

Stadiul oglinzii ne oferă regula împărțirii între imaginar și simbolic, arătându-ne că îndărătul scenei imaginare a oglinzii și în recunoașterea realizată sub forma corpului anticipat ca *Gestalt*, se profilează lanțul simbolic și umbra celui de-al treilea personaj care, așa cum ne-a arătat Lacan, ar putea fi foarte bine însăși moartea“ (Jean-Michel Palmier - Lacan).

Relația ar părea extrem de simplă la prima privire: este o *descriptio amore*, postludică, între iubitafizician („iubitafizica este știința iubirilor imaginare“) și iubitele imaginare, reduse aici la un corpus format din iubite de origine livrescă, vezi Alejandra lui Sabato, Maga“ lui Cortazar sau Oedipa lui Pynchon (în total, un lot de 19 iubite). Așa că nu cred a greși prea mult dacă afirm că **Iubitafizica**, în esență, este un jurnal afectiv-afectuos de lectură: cărțile, prezente aici prin spectrele-imago feminine sunt oglinzi în care se reflectă chipul bărbos al poetului. Este un nou mod de a te confesa liric, lăsând personajele cărților preferate să facă dragoste cu tine, să te iubească, mai niciodată să te urască (greșesc?) „.../Asta îmi cerea Alejandra, și eu îi pozam toate acestea / cu un aparat din acelea vechi/ dar ea nu știa că aparatul are și film/ de aceea fotografiile ieșeau atât de frumoase/ atât de adevărate și de firești/ mai ales acea fotografie cu întoarcerea sângelui risipitor/ în camerele din față ale inimii Alejandrei.“ (**Alejandra**); să te expună reflectându-te. Dar perceperea corpului ca întreg, armonizarea Innenwelt-Umwelt, sunt ratate din start, datorită celor 19 oglinzi-femei, fiecare arătând o altă față a subiectului-joculator (mă tentează să-l numesc mai degrabă copulator). Privind în multitudinea oglinzilor, acesta nu poate spera în teoretizata identificare cu propria imagine, ci într-o dureroasă multi-scindare a psihicului. E un coșmar, nu înspăimântător, ci trist, fiind aceste iubiri nu numai imaginare ci imposibile, cum spune poetul: „Singura diferență dintre o iubită

imaginară și una neimaginară este timpul.“ E vorba aici de timpul condițional-ipotetic, specific iubitafizicianului, timp al nostalgiei, o algie ce semnifică dorul de casă, de uterul matern, de cartea care te-a protejat în visare etc. Întreaga idee mi se pare excelentă, cu toate exagerările livrești, intertextualitățile de care am început să mă satur, de apariția obsedantă a acelorași nume de autori în două volume consecutive...: „Umbrele de nisip ale lui Borges, cu cuțite de gauchos la cingătoare/ strălucitoare în bătaia lunii pline/ umbrele lui Fritz Lang și-ale lui Dreyer/ umbrele Păsărilor lui Hitchcock bântuind retinele cinefile/ umbra lui Mircea la Cozia/ umbra întunecată, ascunsă după perdele, a vocilor ciumate/ din parabola lui E.A. Poe/ umbrele liliachii ale Contelui Dracula.“

Pentru a crea emoție, poetul are la îndemână *ready-made materials*, cam ca acele felișuri care spun totul în locul tău. Bricolajul e la el acasă, și lasă gustul unui fenomen care se repetă sufocant și inutil, când poezia ar trebui să fie altceva. Un altceva ce lui Iulian Tănase îi reușește câteodată („Singurătatea mea spontană își pune desuori de mătase neagră peste spaimetele ei din călcăie, peste genunchii ca două capete de pisici siameze, peste rotunjimile periculoase ale coapselor ei solitare, apoi se culca și visa tot felul de lucruri și obiecte închipuite...“).

În pendularea umană între eros și thanatos, Iulian Tănase a pariat totul pe eros, unul artificial, jucat, ce pare incomplet tocmai fiindcă îi lipsește acea senzație a falfării aripii unei păsări negre, moartea: măcar *la petite morte*. E atât de aproape de poezia adevărată..

*) *Precizăm cu nețărmită jenă că am nutrit aceleași sentimente față de personajul Șotronului, drept care întreaga cronică suferă din cauza unui oarecare conflict de interese.*

valeriu armeanu

Poem în vid

Aplauzați-l pe clown
pentru că a mai făcut unele progrese;
știe, de pildă, să deosebească
un hol de pian
și cămila de procesul verbal.
Aplauzați-l pe clown
pentru că la spectacolul de gală
va prezenta dresură de iederă
pe burlan,
după ce, bineînțeles,
o să scoată din buzunar un deșert.
Aplauzați-l pe clown,
pentru că a învățat să cânte
arii celebre pe nas
și-a învățat să trăiască în vid,
poate de aceea
nu i se alterează niciodată frazele,
deși se simte mereu
ca o muscă uitată în tobă.

De ieri

De ieri s-a instalat în sufragerie
o tristețe de dincolo de caverne,
de ieri nu mai degresez auspicii,
scriu un lamento pentru vioară
și supă de broască, și asta din simplu motiv
că la dogoarea prejudecăților
nu mai rezistă decât broasca râioasă.
De ieri plouă mărunț, mai mărunț decât mărunțișul
pe care mi-l aruncă viața pe tejghea,
plouă mărunț și mă gândesc la învățăturile
rabinului Moises din Leon,
care povestesc despre cei șapte adormiți din Efes,
mă gândesc la învățăturile rabinului Moises,
deși aș putea să mă gândesc
la mașina de balotat reproșuri,
care nu știe ce este acela un vot de blam
cu avertisment
și nu s-a scobit niciodată în nas, de teamă
ca nu cumva să dea de petrol.

Zile de glorie

Să știți că această mașină nu merge decât în vid,
de fapt este impropriu spus mașină,
întrucât ea fabrică sofisme la preț redus,
cu ani în urmă am avut comenzi și de raci, dar racii

când s-au văzut în libertate
s-au comportat ca Sebastian în traum;
formidabil, a exclamat îngerul de serviciu,
care tocmai se apucase să frece parchetul,
fabrica noastră a făcut epilepsie, da, mă rog,
dacă e produs de sezon, poate se caută...
Vai, fiule, se auzi glasul eclesiastului,
ieșirea demonilor din porci nu s-a făcut pe ușa din dos,
pot să confirme și paznicii de noapte,
care au scos copie după fiecare grohăit.
Într-o zi însă am dat faliment,
pentru că ne-am trezit că nu mai avem vid,
mie nu mi-a venit să cred,
până la urmă am dat un concert
chiar în aula unui crah, firește mi-am amintit
de zilele de glorie, când umblam împresurat de ciraci;
ah, ce orgii, ce iepe ne nechezau prin budoar,
dimineața spălam câinii cu șampanie, iar târfele fugeau
prin grădini, și de fiecare dată puneam servitorii
să le bată cu ducații lombardului din Pont-au-Change.

Nu dispera

Poți să fugi din acest poem,
știi că acest poem seamănă cu o cameră de gardă,
oricum, eu voi scrie un tratat despre uși,
întrucât am auzit că la ușa Infernului
păcătoșii schimbă câteva cuvinte între ei,
sunt, probabil, aceleași cuvinte
pe care le-au folosit și activiștii de partid.
Nu dispera,
știi că ai ceva din frenezia acelor insecte
pe care băștinașii le numesc bârzăuni,
că ești victima lui Orfeu
și porți în pântec perspectiva unui regret;
acesta este, de fapt, un mod ciudat
de expropriere a nisipului la un estuar de rășini.
Desigur, o să mor într-un canal, așa cum ai spus,
cu toate amintirile pe limbă,
în vreme ce tu o să privești ușa de la magazie
cum se clatină ca o prostituată,
bătută de vânt,
dar înainte de-aceasta voi avea grijă
să emit teoria răbdării la muritorii de rând,
după ce, bineînțeles, îmi voi spăla bocancii
în saliva secolului douăzeci.

Apărut la sfârșitul anului trecut, cu o întârziere cauzată de falimentul Editurii Minerva, tomul al V-lea din **Agendele** lui E. Lovinescu, un adevărat „dosar de epocă“, mai mult decât o carte pe care autorul ar fi vrut s-o iscălească. Anexă a activității foarte vizibile a unui publicist care nu era deloc econom cu scrisul său și căuta să-l facă, nerăbdător, cunoscut, cele aproape o mie de pagini de scurte notații secrete nu numai că întregesc imaginea autorului sau pe a celor cu care a venit în contact, dar răstoarnă multe certitudini și anulează clișee, vederi false, îndeclung stabilizate. Întârzierea de care vorbeam a făcut ca evenimentul apariției să coincidă aproape cu încheierea celui alt volum, cel ultim, cuprinzând anii tragici ai războiului, în care și țara noastră va fi angajată și care se va sfârși cu un dezastru, dureros și acut presimțit de marele patriot care a fost E. Lovinescu. El notează de la o zi la alta nu doar incidentele vieții literare, dar și incidentele Istoriei, măcar sub forma reacției multor scriitori. Pentru niște cititori care refac istoria după unicul document pe care întâmplător l-au cunoscut pentru că a fost mediatizat în exces, **Jurnalul** lui M. Sebastian, dacă s-ar înâmpla să-l citească pe cestălalt, vor avea numai contrarietăți . revelații.

Iată, așadar, unde am ajuns, la a-l recomanda pe E. Lovinescu, pe marele E. Lovinescu, după cum i-a spus la dispariție, G. Călinescu! Să-l recomand lecturii, pure și simple, după care fiecare dintre autorii isprăvii să comenteze textul cum o vrea. Căci nici unul din volume nu a fost comentat pe măsura importanței, dar încă mai puțin cel din urmă apărut. Ediția, începută de mine, a fost treptat preluată de Gabriela Omăt, apoi și de Margareta Feraru, care au mers pe ideea de a face un comentariu paralel, aproape la fiecare pagină sau chiar notație succintă lovinesciană, adăugând o adevărată fișă de istorie literară. Nu fusese aceasta intenția mea, care am continuat cu notele mele destul de laconice, dar salut munca extraordinară a celor două comentatoare, ce ar trebui lăudate pentru că au realizat o adevărată istorie literară a epocii, conspectând gazetele vremii, și pe care toți iubitorii literaturii ar vedea-o detașată din aceste simple **Agende** și alcătuind un mare volum revelator, întru a cărui elaborare vreun institut al Academiei s-ar fi opintit decenii. Totuși, nu pot să nu-mi recunosc și mie unele merite, despre care vorbesc sutele de note, lămurind puncte obscure din notațiile lovinesciene, descifrând unele secrete, completând informații lacunare. (Că oi fi greșit și eu, în unele cazuri, cum a ținut să mă avertizeze într-unul, doamna Cornelia Ștefănescu, fără a observa tot restul, iată ce nu-mi trece prin minte să neg; erorile sunt ceva mai multe și promit o listă de rectificări la unele cazuri de neglijență, de informație greșită, sau dobândită ulterior.) Sunt două decenii de când m-am înhămat la ediția de **Opere** ale marelui critic, din care am reușit să public nouă volume, și care nu e „paralelă“ cu altele, așa cum afirmă, în **Istoria** sa, Marian Popa după ce, în „Luceafărul“, la timpul său, Mihail Ungheanu a denunțat-o ca un adevărat pericol într-un întreg serial; nu pot spune că nu am cules unele laude și tot atâtea satisfacții, dar nu pentru ceea ce era esențial în demersul meu: de a pune la dispoziția cititorului, indus în eroare de versiunea „definitivă“ a **Criticelelor** lui Lovinescu, versiunea primă a celor cuprinse acolo, dar și texte aproape necunoscute. Numai cronicile sale dramatice scrise în preajma și în timpul primului Război Mondial însumează

LA COPERTA UNEI CĂRȚI

de ALEXANDRU GEORGE

câteva bune sute de pagini; unde se găsesc ele în **Critice**, Editura Ancora? (N-au lipsit unii care să afirme că notele mele sunt mai interesante decât textul; elogiul care întovărășește și comentariul doamnelor Omăt și Feraru în cazul **Agendelor**. Unul dintre cei care au făcut această afirmație este tenacele meu detractor Mircea Zăciu: cititorul va putea găsi în așa-zisul său **Jurnal** două locuri în care spun că s-a „regalat“ cu notele mele, dar, atenție! nu spune cine e autorul lor, ca și cum **Operele** lui Lovinescu s-au publicat singure, iar notele, depășind o mie de pagini, au căzut acolo din cer!)

Ultimele pagini lovinesciene, care preced ultimii săi șase-șapte ani de viață, schimbă imaginea unui om și cărturar care a sfârșit în pace, în relativa recunoaștere a contemporanilor, într-o seninătate bine meritată, deși greu dobândită. Sfârșitul lui E. Lovinescu se vede a fi fost întunecat, dramatic, aproape convulsiv; știam de groaza de ruși și de invazia bolșevică care constituise un motiv de alarmă și îngrijorare, dar omul a sfârșit mult mai chinuit în viața sa intimă, în cariera politică, în destinul său scriitoricesc. Volumul omagial, apărut în 1941, la Editura Vremea și cuprinzând pagini de evocare și de analiză critică iscălite de cei mai importanți critici români (cu excepția lui G. Călinescu), păruse a fi o recunoaștere maximă, care ar fi măgulit pe orice orgolios. Ar fi însemnat oricum o revanșă împotriva tuturor nedreptăților, mai ales a celor recente. Scriitorul nu izbutise să-și ducă la capăt toate proiectele, acel *interrupta pendent*, lăsat pe hârtie chiar de el, era o realitate, dar opera lui se înfățișa, după patru decenii de la debut, vastă, generoasă, marcând o epocă și o direcție triumfătoare în cultura românească. Ei bine, n-a fost așa..

Ceea ce pe mine m-a indus în eroare mai mult decât orice, până la revelațiile din aceste **Agende**, a fost **Istoria literaturii contemporane (1900-1936)**, pe care am cunoscut-o din adolescență, o carte care și mai târziu mi s-a părut un monument de echilibru, de justă măsură, de obiectivitate... Era în vara lui 1944, la un an după moartea autorului acestei cărți, și mă aflam în „refugiu“ de teama bombardamentelor aeriene, într-un sat din nord-vestul capitalei, împreună cu câteva zeci de familii de bucureșteni. În casa unui profesor de franceză, în care am intrat de câteva ori, am zărit istoria lui Lovinescu așezată pe niște polițe improvizate, dar nu așa, ca să i se vadă doar cotorul, ci cu coperta la vedere, o copertă alb-gălbuie, cu titlul în litere carmin, o imagine frapantă, în ciuda simplității, a lipsei vreunui motiv ornamental mai atractiv. Mai târziu, în 1946, așa cum am consemnat pe pagina de gardă, am izbutit să mi-o cumpăr. Am citit-o, am folosit-o, am gândit asupra ei, o știu, pot spune, pe dinafară... Dar, abia de vreo

doi-trei ani i-am scos învelitoarea de pergament, acum îngălbenită după ce apăruse cartea lui Lovinescu de orice atingere mai bine de o jumătate de veac. Și a apărut din nou la vedere coperta ei luminoasă, titlul simplu, elocvent prin sine însuși, întărindu-mi impresiile de lectură numeroase și variate în răstimp. Cititorul va înțelege stupeoarea mea, citind în **Agendele** autorului că este cea mai nefericită scriere a sa, cea care avea să-i aducă în imediat cele mai mari necazuri...

De ce? Pentru că această istorie rezumă opinia unei epoci, parafează victoria unei întregi literaturi, e o recunoaștere lucidă a unei situații în care, fără să se nescotească alte direcții, era pusă în valoare noutatea pentru care și autorul cărții se bătuse. Reacția cercurilor „tradiționaliste“, care-l negau nu doar pe critic și pe istoriograf, dar și pe Argezi, Barbu etc., dar și pe tinerii îndrăzneți în frunte cu Mircea Eliade, osândeau suprarealismul, literatura de avangardă și făceau liste de cărți „bune“ cuprinzând nume care în acea clipă trezeau râsul, a fost vehementă și absurdă, nelimitându-se la acțiuni de presă. Ministerul Instrucțiunii, la instigația lui N. Iorga, care conducea campania, i-a scos pe autorii „pornografi“ din programa analitică a liceelor, Academia i-a refuzat lui Lovinescu locul printre nemuritori, deși acolo îl chemase; Premiul Național de critică i-a fost acordat lui... M. Dragomirescu, în sfârșit, marea monografie, T. Maiorescu, a fost respinsă de la Premiul Academiei, preferându-se (se pare) o cărtuie a Elenei Rădulescu-Pogoneanu...

La toate acestea s-au adăugat și atacurile unui G. Călinescu, un scriitor care-i datora imens marelui său înaintaș, dar care se puse în serviciul „Vieții românești“ pentru necesități de carieră (foarte curând vor apărea „călinescienii“, în frunte cu mundul Al. Piru, care-și făcea astfel mâna în critică și pamfletărie), în sfârșit, romanele sale din ciclul eminescian, sau din afara lui, i-au fost primite mai curând defavorabil, sporindu-i desigur amărăciunea pe care o putem sesiza în notațiile sale zilnice la tot pasul. (Până și memorialistica, întregită în acei ani cu încă un volum, nu a primit recunoașterea necesară, cel mai amplu studiu ce i s-a dedicat (**Memorialistica domnului E. Lovinescu** de Șerban Cioculescu, în 1937), fiind plin de rezerve și reducându-i meritele la „stil“, deși astăzi istoria noastră literară o consideră cu totul altfel, o contribuție capitală la cunoașterea epocii, a oamenilor și a istoriei literaturii în ultimele patru decenii...

Coperta cărții sale pe care mi-am dezvăluit-o privirii recent, pentru a o contempla ca pe o efigie, înlocuindu-i portretul, îmi dă imaginea tristei aventuri a unui scriitor care a suferit suprema nedreptăți, tocmai pentru că i-a slujit mai ales pe alții.

marian popa

INFORMAREA Nr. 11

S-au regulat ce s-au regulat, s-ar spune o bună bucată de vreme. N-ar fi putut explica nici unul de ce, dar s-a întâmplat să fie mai mult și mai bine, mult mai bine ca în alte ocazii. Sau poate ceva mai puțin obișnuit. Trilică reținuse unele dintre manifestările nevestei, cu deosebire acele gemete și chițăituri, îndemnuri și zicături pe care ea nu le mai pronunțase de când erau împreună. Gândindu-se mai bine, descoperi că o parte din ele îl surprinseseră atunci chiar, la emitere, acum trăindu-și frigurile propriei revelații reactivat amplificate. Erau simple porcării, formule imperative, confirmative și rogative, pe care ea nu arătase a le cunoaște până în această ultimă împrejurare. Având-o normală, Trilică o avea cam mică, fără ca Oana s-o aibă prea mare; aici fatalitatea joacă un rol absolut și el confunda fără regrete premisa și concluzia: componentele nu pot fi alese și nici dezvoltate artificial către dimensiuni și parametri corespunzători dorinței, așa cum copilul nu-și poate alege părinții sau țara de origine și, în genere, creația creatorul. Unele probleme din această categorie sunt foarte mari și totuși prea mici pentru altele, mari; sunt cele mici, indiscutabil totdeauna prea mici și cele mari totdeauna prea mari, de-o parte și de alta. A lui era așa cum era și nu suficient de tare și de sănătoasă, datorită, probabil, și efortului intelectual pe care alții îl determinau să-l întreprindă în fiecare zi. Mai mult de-un clei nu dăduse niciodată - unul repede și chinuit. Ajunseseră totuși să se înțeleagă și în această privință: se iubeau prea mult pentru ca să nu găsească și în acest domeniu strategii de înțelegere cooperativă. Dar discutau rareori despre asta: când aveau chef s-o facă, se apuca fiecare între timp de vreun lucru oarecare, pentru a nu da impresia că acorda un mare interes la ceea ce avea să zică sau să asculte. Acum se întâmplase un miracol și Oana îi spuse, privind intens un punct de pe lampa din tavan:

- Așa de bine ca acum n-a fost niciodată.

Afirmația îi stătea lui însuși pe limbă. Trilică se bucură, dar mărturisirea ei depăși stratul superficial al vanității masculine, pentru a se cufunda în adâncul obscur al sufletului, unde răscolii întrebări negândite. I se întâmplase cu el ceva ce nu i se mai întâmplase niciodată. Din acest punct de vedere totul era în ordine și conchise că era de datoria lui să mediteze asupra împrejurării și asupra mijloacelor de a parveni în viitor la situații în care să fie și mai bine și mai mult. (Ceea ce îl neliniști puțin). Pe urmă însă luă la bani mărunți propoziția, îi analiză toate articulațiile, căută dedesubturi pentru aparențe. Așa de bine ca acum n-a fost niciodată. Un termen de comparație nu exista decât dacă nu cumva considera pe *niciodată* ca atare. Dar *niciodată* echivalează cu nimicul. Și nimicul este nemăsurabil, e o vorbă goală spusă-n vânt, vorba cântecului, ca orice convenție superlativă lipsită de conținut. Judecând însă puțin lucrurile, acest *niciodată* poate fi materializat. În consecință. După o tăcere funcțională, Trilică puse întrebarea cu glasul cel mai liniștit din lume.

Niciodată de când ești cu mine sau niciodată în general?

Își reglase mai întâi în sine vocea. Dar Oana tot s-a întors bruscă și l-a privit cu luare aminte. Era o întrebare aparent neutră, oarecum meschină în prostia ei și parcă de mult așteptată de amândoi. Nu știau nimic unul despre altul, dar, deși situațiile lor erau

identice, nu aveau în nici un caz aceeași semnificație. Conveniseră instinctiv să nu adâncească niciodată asemenea lucruri. Trilică declarase categoric că nu-l interesează nimic din trecut; el nu trăia din amintiri, ci dintr-un prezent hrănit cu propria lor dragoste, sădit pe rădăcinile trainice ale viitorului comunist. Acum era calm, relaxat și Oana nu știu dacă întrebarea era prima dintr-o serie sau numai una stingeră, inocentă și fără consecințe. Mai pe urmă, parcă fără să se mai gândească, răspunse cu glasul ei care nu cunoștea ezitarea, pentru că era definit de romantismul revoluționar activ:

- Niciodată de când sunt eu.

Din acest punct, lucrurile deveniră mult mai clare. Trilică scoase numai un *Aha!* și o sărută lung, făcându-i din Karatadana mai întâi Mushti, apoi Sampatahasta și mai la urmă Prasritahasta și Uttanyahasta. Claritatea consta în aceea că i se dovedea cât de bine era cu el, deoarece niciodată nu i se mai întâmplase să simtă așa de mult. Așadar, niciodată. Deci cu nici un alt bărbat. Deci fusese comparat cu alți bărbați din viața ei. Dar ieșise învingător. Deci ea își raporta trăirile și sentimentele încercate acum celor de odinioară. Pe care, prin urmare, nu le ștersese din memorie, pentru că, altfel, cum ar fi putut face comparații? De ce nu le ștersese? Învingător deci, dar unul penibil, prin această seară și ocazie unică între serile lor - ce derizorii, de compătimit sau măcar neîmplinite trebuie să fi fost în ochii ei celelalte seri! Un învingător prin raportare la o excepție. Dar la ce raportabil? Câți bărbați cunoscușe ea și-i închisese în acel precar *niciodată*? La ce putea fi, de fapt raportat? La un alt bărbat sau la doi, la zece. Dar la câți, exact de tot? Unul sau infinitul, dar câte? Oana își mișcă buzele pentru a cânta cu vocea sa joasă un cântec pe care el nu-l mai auzise. *Ai ridicat mâna cu piatra... piatra vine către mine... mi se pare-o rândunică ... și cu capul zboru-i curm...* Își încolăci în jurul degetului o șuviță din părul ei bălai ca spicul grâului, îi prinse picioarele sub brațe, în încheietura cotului, ținându-i gâtul cu mâinile și se hotărî să-i pună întrebarea următoare.

- Mai că nu-mi vine să cred. Poate nu-ți mai amintești. Poate că n-ai avut experiențe remarcabile. Dacă tot te-ai pronunțat, atunci adu-ți aminte cât mai bine. Altfel, dacă s-ar întâmpla ce s-a întâmplat azi sunt sigur că mi-ai spune la fel. N-a mai fost cu nimeni așa de bine?

Oana negă cu oarecare iritare că ar mai fi fost vreodată așa și că ar mai fi fost cândva cu vreun alt bărbat. Trilică râse atunci fără supărare, ca să-i stingă începutul ei de supărare. Reținuse câteva nume rostite de ea în diferite împrejurări, dar n-ar fi fost în stare să ghicească de care se putuse ea lega în mod deosebit. Ca atunci când încerca să comită o glumă fără efect previzibil experimentat, o întrebă direct:

- Dar cu Onelică n-a fost așa?

Și o sărută lung, băgându-i limba-n gură printre dinții care-l refuzau și-i frecă cerul gurii cu vârful limbii. După ce terminară, Oana îi răspunse:

- Între mine și Oneluș n-a fost niciodată nimic.

Trilică nu ținu s-o contrazică. Și atunci întrebă:

- Atunci spune-mi cum a fost cu altul, unul, oricare ar fi el. Posibil?

- Să zicem c-a fost așa, ca o simplă mișcare de provocare reciprocă, reciproc ignorată. Nu ne-am ales nici unul din noi cu nimica. Eram, cred, puțin

amețită, una din puținele circumstanțe din viața mea când m-am amețit.

- Atunci a fost cu Pică.

- Nu, n-a fost cu Pică. Dacă vrei să știi, a fost cu Tușu. Dar ce bizar sună din gura ta numele lui Pică! De Tușu cred că ți-am vorbit odată.

- Dar cu Pică?

- O simplă întâmplare.

Atunci Trilică o rugă să-i povestească una care nu era, așa, o simplă întâmplare și Oana îi povesti una mai lungă. Dar nici atunci nu fusese ceva ieșit din comun. Îl chema Tele. Patru, își spuse Trilică. Și cu mine cinci. Se interesă cam când se consumase istoria și Oana spuse că era foarte veche, de pe când, avea douăzeci de ani. Adică acum șapte ani, calculă el. În timp ce ei erau căsătoriți doar de două luni. Un interval de aproximativ șapte ani între el și această întâmplare simplă, dar adevărată. Și atunci îi băgă din nou limba-n gură să-i gâdile omușorul și o întrebă răsând:

- A fost primul tău bărbat?

Primi un răspuns negativ. Atunci fusese altă istorie, ceva mai veche, de pe la paisprezece ani, când era o proastă și capul îi era plin de gărgăuni. Șapte și cu patru unsprezece ani, calculă Trilică. Istoria se terminase printr-o despărțire neprevăzută și cu totul nepregătită, dar de nimeni regretată. Pe urmă se plictisise să mai caute ceva pornind de la cărți, reviste și filme, ba chiar să se mai gândească la asemenea lucruri. Și atunci Trilică se interesă, simulând un pic de protest principial superficial:

- Bine, dar cum ai putut rezista atâta vreme singură?

Și atunci Oana acceptă că se mai întâlnise totuși din când în când și intermitent cu câte o persoană dar chestia era determinată mai mult de voia întâmplării. Și dacă se întâmpla ca să mai meargă la câte unul acasă, atunci era numai și numai pentru că respectivul ținea la asta foarte mult și nu din cauza ei. A doua oară nu se mai vedeau sub nici un pretext. Ce i se relata, remarcă Trilică, era prea nebulos, prea puțin individualizant. Dar nu venise momentul să întrebă mai departe, fără a deveni suspect, caraghios și jalnic sub aspect politic; de aceea îi băgă limba în fiecare ureche și-i strânse lobii ușurel cu dinții. Oana adăugă de la sine că pe unul tare draguț și care o iubea mult și se ținea în continuare după ea fără să-i ceară socoteală, îl ocolise un timp fără să-i explice vreodată de ce se purta cu el cum se purta. Doar Trilică află acum de ce: pentru că având-o prea mare o chinuse îngrozitor o noapte întreagă, în ciuda tuturor precauțiilor luate. Dintr-o viziune rău înțeleasă asupra politiceii sau din cine mai știe ce alt motiv greu de definit ezitase să-l refuze chiar în noaptea aceea și așa se face că explicația comportării ei a rămas pentru respectivul doar un vis dureros de frumos. Cu respectivul și cu cel care a desfetit-o fac șapte, socoti Trilică. Urmă o lungă tăcere pe parcursul căreia el o strânse mecanic în brațe, cât mai pasionat. Apoi Oana pronunță cuvintele pe care le dorea o concluzie.

- Nu mi s-au întâmplat prea multe lucruri în viață și nici prea importante.

Atunci Trilică îi supse fațetele și o întrebă dacă

astea erau toate și ea zise că da, astea erau toate. El n-o crezu, subliniind însă că nu crede că ceva anume avea importanță.

- Ți-am spus doar că mi s-au întâmplat unele lucruri absolut fără nici o importanță. Replica părea emisă mai degrabă ca să întărească o afirmație, decât s-o precizeze. Trilică insistă glumeț, parodiind stilul lozincilor strigate la meetingurile cu tematică externă, că fapte și nu vorbe, și ea evocă tot circumstanțe în loc de fapte: cum la mare, la munte, în Delta, prin diferite parcuri și stațiuni de odihnă, lifturi și ganguri. Cunoșcuse totuși și un grădiștean, participant la un concurs internațional: vizitând-o, multiple cu automobilul tot latul străzii pe care ea locuia. Era unicul amănunt reținut, prin care grădișteanul putea fi diferențiat de cel numit Pică. În orice caz opt, numără în gând Trilică. Opt siguri. În continuare conveni pentru ea că nu erau lucruri cu adevărat importante și chiar reuși s-o dojenească pentru faptul că nu i se întâmplase până atunci nimic important. Probabil că tonul nu fusese dintre cele mai naturale, pentru că Oana își aplecă fața spre fața lui ca să-l privească foarte atentă, deși nu prea avea ce să vadă în camera de acum obscură. De aceea Trilică o sărută din nou foarte lung și-i băgă limba în nara dreaptă, însoțind operația cu un vârtej de degete între picioare. Când termină, reveni cu tonul glumeț, de data aceasta adecvat natural.

- Dar ia spune-mi: care a fost cel mai bătrân?

Ea pronunță instantaneu cifra 61 și adăugă că fusese forțată de împrejurări, ca Tosca din celebra operă, sacrificându-se pentru a obține un post de cercetătoare la un institut de limbi cu circulație, exact în perioada de trecere de la sistemul de salarizare la cel de remunerare. Ba nu, și încă altădată, cu un secretar al Organizației de tineret, de teamă să nu primească o mustrare scrisă cu avertisment. Zece, înmagazină Trilică, și întreabă:

- Tu câți ani aveai?

Aveam nouăsprezece. Așa că se interesă:

- Și cel mai tânăr?

Avea optsprezece, când ea era de douăzeci și patru. De fapt o păcălise și, reamintindu-și, Oana se înfurie chiar și acum, dar într-un fel foarte plăcut comic, ca în comediile în care toate personajele sunt pozitive. Nu-i mărturisise vârsta exactă, de teamă să nu-l refuze și abia retrospectiv ea aflase adevărul după legitimația lui de cantină. Zece și cu unu unsprezece, socoti Trilică; drept urmare o gădilă cu degetele în niște puncte de pe coapse, despre care aflase recent dintr-un manual că există și sunt importante.

- Dar cu unul însurat s-a întâmplat?

- Numai cu unul propriu-zis. La drept vorbind a fost o nebunie de care nici unul n-a fost vinovat. Ca în **Anna Zaccheo**, dar fără sfârșit dramatic. Cred că vinovat a fost cadrul natural. Asupra acestui punct am căzut ulterior amândoi de acord. Ne-am așezat pe o grămjăoară de fân de curând cosit, lângă terasamentul căii ferate de lângă pod, știi unde. Sunt convins că nici el, nici eu nu ne-am gândit la asta înainte, până la trecerea Rapidului accelerat expres.

Oana avea chef să detalieze istoria, dar Trilică nu era preocupat în acel moment de istorii, ci de numere. Ce încerca ea, era de fapt o diversiune, o tentativă de a bate pasul pe loc dintr-un motiv nclămurit. Se legă în consecință de *propriu-zis*, formulă excrescentă, compusă din două cuvinte separate de ea categoric în rostire, a cărei intervenție i se păruse din prima clipă bizară. De ce *propriu-zis*? I se explică atunci că se uzase de expresie ca de o măsură de precauție, fiindcă deși simple, obișnuite chiar, unele întâmplări din viață sunt destul de greu de clasificat. În realitate mai fusese și cu alți bărbați însurați care o plăcuseră, de ce să mintă? Unii îi plăcuseră și ei, la început. Dar cutare îi ascunsese starea civilă, ceea ce însemna din punctul ei de vedere ca și cum n-ar fi fost, iar Cutărică (alt substituit de nume care permite un pic de ironie în pronunțare) era pe cale de a

intenta acțiunea de divorț, dar nu se hotărîse încă, după cum Cutărescu era numai logodit. Evident, mici întâmplări, nici măcar aventuri. Deci paisprezece, își spuse Trilică intens, ca și cum ar fi vrut să-și sape cifra cu dalta în granitul memoriei. Și tăcu o vreme, pentru că încercă un fel de amețeală amestecată cu nesiguranță; reluă însă mental numărătoarea de la unu. Se incurcă. După care găsi întrebarea cea mai fericită pentru momentul respectiv:

- Dar cu vreunul din prietenii prietenelor tale nu s-a putut produce nimic?

Oana recunoscu că da. Odată, se ținuse unul după ea pe stradă, descoperise apoi că era prietenul unei cunoștințe și nu a unei prietene și nu a putut scăpa așa, cu una cu două. A fost aproape un viol, atunci când s-a întâmplat. Dar ce rost are ipocrizia și minciuna? I-a plăcut și prietenul unei foarte bune prietene. Nici n-ar fi îndrăznit să-i semnaleze ce simțea din cauza lui, pentru că ținea prea mult la prietenia Angelei. Când Angela a lipsit trei zile din Hipopeni, din cauza unui program de viață după viață, se întâlniseră absolut din întâmplare pe alea din parc pe care obișnuiau uneori să se plimbe cu toții. Se plimbaseră un picuț, pe ea o dureau picioarele, dar țineau să-și povestească o mie și-o mie de lucruri care-i priveau personal, chiar dacă nu reciproc. Au vrut să intre într-un bar, dar era sâmbătă spre luni, lume multă; teama subțire de a nu fi văzuți așa, împreună, fără motiv, trăită de fiecare în parte și bănuită la celălalt i-a împiedicat să se așeze undeva. De ce să fabrici tragedii, fără a fi vinovat de ceva? *Tragedia dell'arte!* exclamă Trilică inspirat și-i supse degetul gros al piciorului drept. Oana ținu seama de remarcă: atunci lui îi venise ideea apreciată drept salvatoare de a merge la el, formulând toate asigurările necesare și solicitând să nu fie greșit interpretat. Nici unul, nici altul nu doreau să fie greșit interpretați; Oana mai intrase la el cu prilejul unor petreceri tovarășești. Conveniră că, de fapt, erau oameni maturi, în toată firea și că se aflau atunci împreună din motive strict particulare, fiecare având ceva de monologat și găsind în celălalt un aparat de recepție remarcabil. Vorbiră, de altfel, foarte mult asupra acestui aspect, aproape fără să țină seama de ce spunea celălalt, sau așteptând cu nerăbdare să poată interveni el însuși într-un răstimp de tăcere dintre cuvintele ascultate. Cu timpul, ajunseră la amintiri comune în trei, de acolo la considerații generale asupra existenței moderne, de acolo la altele mai particulare, începură să vorbească despre ei, fiecare își spuse părerea sinceră despre celălalt, despre ei doi. Au relativizat în continuare totul, fără a recurge la *Teoria relativității largite*. În sfârșit, el avea muzică și, după ce au fost atenți la serialul televizat, au dansat un tango interpretat de Carlos Gardel: la început cu sentimentul ridicolului încercat de orice om care întreprinde anumite lucruri într-o ambianță nepotrivită sau pornind de la premise ostentativ false. Abia după aceea au observat cu voce tare că sunt de fapt singuri, acolo, în cameră. Că viața este un labirint plin de evenimente imprevizibile. Că în urmă cu trei ore nu și-ar fi imaginat nici măcar în vis că vor dansa

singuri într-o cameră, deși aspectul nu trebuia interpretat în mod greșit. Alte propoziții pronunțate în esență pentru a evidenția faptul că nimeni n-ar fi pus mâna-n foc că ei se aflau acolo. Că nimeni nu se gândea la ei în acea secundă, care împlinea un douăsprezece noaptea dintr-un șir infinit. Gânduri care conduceau firesc, la altele. Nu numai că erau ignorați, dar la rândul-le puteau ignora Universul. Și l-au ignorat până dimineața, când adormiră buștean. Să insiste asupra faptului că amândoi au avut la trezire remușcări extraordinare? Da, poate s-o facă, dar nu le poate descrie în natura lor. E clar că despre toate acestea Gela n-a aflat niciodată nimic, chit că se mai întâlniseră de câteva ori, pentru verificarea intensității remușcărilor diminuate pe măsură ce se diminuea prietenia pentru prietena sa. Cișpe, gândi Trilică, pregătindu-se să pună întrebarea logică, inversă.

- Dar prietenii prietenilor?

Aici erau mai multe lucruri de disociat. Nu i se întâmplase niciodată, decât cu o excepție, să aibă relații simultane cu doi prieteni, dar vinovată fusese curiozitatea și nu ea, pentru că un prieten o informase în treacă că prietenul lui cel mai bun avea o poreclă ciudată. Fut-Frumos, spuse Oana în urechea lui Trilică, repede și cu rușine. În celelalte cazuri se întâmplase la un timp după ce rupsesse relațiile cu cel ce avea un prieten și din acest punct de vedere n-ar fi fost corect să se considere în situația indicată. Bine, dar Trilică voia cifre. După o bucată de vreme, când ajunse cu numărătoarea la 26, se apucă s-o pupe cu o violență nemapomenită, să-i mozolească țâțele și burta cu buzele împoarte pe dos, să-i bage nasul în buric. Iar când termină:

- Dar cu Onelache cum a fost? Crezi că nu știam?

Nu știa; ea nu mai negă, dar nici nu confirmă. Dacă era și Onelaș, atunci mințise undeva; dar mințise într-adevăr sau evitase numai să spună adevărul. Ajunseseră de altfel într-un moment critic al conversației și Trilică se strădui să pună la punct o formulă totală. De aceea întrebă:

- Eu al câtealea sunt?

Întrebarea o supără rău de tot. Trebui mult timp și nu numai timp pentru a o împăca. Oana plângea fără zgomot, Trilică îi sorbea lacrimile, care nu aveau, totuși, nici un gust. Îi sărută genunchii, gleznelor, călcâiele, tălpile și-i linse degetul gros de la celălalt picior. Când termină, ea pricepuse și începu să toarne nume peste nume. Bebe 79, alt Bebe 83, Tucu 234. Trilică mărea mereu ultima cifră cu unu.

- Mă plimbam singură prin pădure și s-a repezit la mine o persoană pe care n-o mai văzusem în viața mea. Am și acum impresia că incidental ar fi durat mai mult, dacă n-ar fi apărut trei necunoscuți care s-au repezit la el. A fugit și m-a lăsat așa, iar urmăritorii lui nici nu s-au uitat la mine și s-au tot dus pe urmele lui.

- Pe rând sau toți o dată?

- Așa și-așa. A fost o poveste nefericită și la secția de precalculatoare finale, unde am activat câteva luni. Un nou angajat m-a confundat cu o salariată sancționată și, în afară de ceea ce s-a întâmplat obiectiv, mi-a murdărit și rochia de sânge când și-a despicat limba cu cuțitul.

- Mai rău a fost când una m-a lăsat cu bărbatul ei, fiindcă trebuia să se întâlnească la colț cu fratele ei geamăn, care de fapt nu exista. Dar mai bine să nici nu mai povestesc.

- Dar uneori n-am avut încotro. M-am dus acasă cu un mesaj pentru un fiu de tovarăș din partea fostei lor salariate și tovarășul s-a și repezit la mine.

- Unul, Iosif și nu mai știu, cum m-a îmbătat, dar tocmai când povestea, cum îi zici tu, urma să ajungă la punctul culminant au venit niște necunoscuți să-l ia. Am așezat mobilele și obiectele răsturnate la locurile lor, am așteptat cât am așteptat ca să nu se

zică pe urmă contrariul, iar când mi s-a făcut frică de singurătate am plecat.

- Am făcut însă și mult bine, dacă a fost cazul. O cunoștință efemeră, nici nu știu cum o cheamă, era șchioapă. M-a trimis pe mine la o întâlnire cu un iubit cunoscut prin corespondență, i l-am adus acasă și, la timpul potrivit, pretextând o necesitate fiziologică, i-am facilitat posibilitatea de a mi se substitui într-o cameră obscură special amenajată.

- Dar s-a întâmplat și invers, când am întâlnit o pereche care intra în Labirint. El striga de zor: Talița-Talița sau așa ceva, din interior. Ea ieșise, dar el nu mai ieșea și strigătele ei nu ajungeau până la el. Atunci am intrat eu, se cam înnoptase și el nu m-a recunoscut din prima. L-am lăsat mai târziu în plata Domnului, ea a dat de el și au ajuns iarăși împreună.

- Niște trigemeni pe care nici nu-i cunoșteam sau dau dat la mine, dar i-am refuzat exact pe cei care trebuia.

- P-asta ai mai spus-o, se grăbi Trilică.

- Da? Nu-mi aduc aminte.

- Zău.

- Că am ajuns, până la urmă, cu toți trei simultan?

- Păi, atunci înseamnă c-a fost cu niște arhetipuri! Mare scofală!

- La asta m-am gândit și eu, recunosc Oana. Din cauza asta am repetat experiența după ce am verificat cu niște persoane care nu erau gemene. Le-am luat actele de identitate!

- Vârste diferite? Etnii diferite? Sexe diferite?

- Păi! Uneori mi-a fost și milă. Cu distribuitorul de alimente, cam nebun, băiatul, ca să nu zic mai mult. Îmi vine foarte greu să-mi amintesc acum numele.

- Că ce, am putut scăpa de Sorinel, șeful meu? Porcul, fără exagerare. Eram secretară pe când îl neglija soția și de aceea pretexta tot felul de pretexte ca să rămână la ore suplimentare. Și eu cu el, mă-nțelegi!

- Unul, pe care nu-l mai văzusem niciodată și nici nu l-am mai revăzut, a intrat în closetul pentru ladies, era beat și m-a așezat pe lada de nisip pentru incendii. Au apărut, ce-i drept, peste noi niște pompieri și niște răniți, fiindcă le căzuse pe masă cineva sau cam așa ceva.

Cel mai rău m-a dus de nas Calustian, care se lamenta că-i murise nevasta. Se plângea că-i sărac și până la urmă să aflu că avea alt nume și că era mare compozitor sau dirijor și mai știu eu ce altă chestie oficială nevoie mare!

- A fost și ăla trimis la țară cu pensie specială. Și-a luat atunci și copilul și n-am mai auzit de el. *Nomina odioza*. M-a iubit se pare, dar organizația i-a interzis, pentru că era erou al neamului, iar eu tocmai aveam o origine nesănătoasă, care ce s-a mai ameliorat în bine între timp.

- Ce nu mi-a plăcut la început, dar până la urmă m-am obișnuit datorită lehamitei, a fost că, odată, pe când cu unul absolut necunoscut care se numea Nelu, dar în pielea goală, am observat că dintr-o clădire vecină ne privea cineva printr-o lunetă. Mai târziu eram cu un alt cunoscut, al cărui nume l-am uitat, dar prieten cu primul și istoria s-a repetat. Nici acum nu știu dacă mă filau pe mine sau pe subsemnații!

- Nici acum? o chestionă Trilică, plimbându-i pe buze o banană muiată în lichior, astfel că ea fu nevoită să-și muncească iute vârful limbii, ca să nu piardă nici picăturile dulci, nici vârful fructului.

- Mai dificil a fost cu cel care m-a luat drept băiat, pentru că purtam părul lung. Am crezut că e ca toți bărbații, da de unde! Nu era și n-a mai avut încotro și a trebuit să se descurce cu mine cum a putut!

- M-am despărțit de unul care era prea mare

pentru mine și mă chinuise, cum ți-am spus. Nu știu cum s-a făcut, dar am vorbit discret despre asta unei prietene, așa ca între prietene, și ea mi-a expus cazul unei prietene care i s-ar fi plăns similar și chiar mai mult decât mine. Mie nu mi-a venit să cred așa ceva și m-am simțit lezată în importanța mea. Am făcut ce-am făcut să-l cunosc pe cetățeanul în cauză și a trebuit să-mi fac autocritica, dându-i dreptate prietenei prietenei, firește, mai întâi în sinea mea.

- Închipuie-ți: grup în drumeție la munte, unul lasă grupul când mă vede, iodlere, iohohiho, eu n-am ce face și mă depărtez puțin de grupul meu, el comunică grupului său că pleacă după afine și mure și se repede în realitate la mine. Unul își face nevoile mai încolo, ca într-un tablou de Breughel ăla, pe care mi l-ai arătat tu, ăsta mă lasă și-i dă bună ziua celuiilalt, ca-n excursii, tot ca-n tablou, pentru că nu se cunosc și ăllălat vine grămadă peste mine.

- Îmi place mult de cineva, dar dânsul începe să mă evite după prima dată. Insist, vine, doar me la mine. Îl caut și remarc că n-are nimic normal. Când se trezește îl iau la rost, dar mă insultă, afirmând că așa era de atunci de când mă cunoscuse și așa reușise să mă oblige la cinci avorturi în plus, ilegale.

- Cineva m-a trimis la un bătrân venerabil care avea și el două nume, unul de artist național și altul pentru vecini. N-am văzut porc mai mare. A acționat cu viteză și a fugit la un festival, să nu piardă banii!

- Dar ăla care m-a luat pe stradă, m-a împins într-un colț și m-a pus să-l frotez! Asta a fost totul, destul pentru a-l vedea cu ochii peste cap. Am citit că ar fi și murit din cauza asta.

- Cel mai mare măgar a fost unul care și-a ascuns și el profesiunea, mi-e jenă să spun ce era. Dar ca să termine cu mine m-am pomenit o dată înăuntrul cu o coloaună de fecal uscat. Voia să se răzbune sau nu știu ce, că nu părea pervers; el însuși își băga în dos forme de cremă pentru decorarea prăjiturilor și torturilor, ca să-și estetizeze și să-și înobileze fecaua, se dădea el mare!

- De fapt, știi cu cine ai de-a face, dar nu știi ce te-așteaptă. Eram în cea mai deplină intimitate pe o bancă: văd că partenerul mă lasă din brațe și se duce spre altă bancă, la una care privea în sus la roata curcubeului.

- Dar mi-am scos și eu părleala când am putut! M-am dus cu niște persoane dându-mi alt nume și până la urmă l-am refuzat pe ultimul, cel care era atras de mine cel mai mult!

- La fel a pățit-o și primul meu logodnic, care a trebuit să ajungă al 82-lea membru din Consiliul de reconsiderare a zidului rușinii, ca să se atingă de mine! La coadă, îi strigam, la coadăăăă și respectă ordinea!

- Sunt și numeroase cazuri când cineva te ia drept altcineva. Așa că mă pomenesc o dată cu poștașul, care se dă la adresanta. Era unul ca un ardei, mititel și bondoc, roșu și iute. A doua zi aflu că mă mutasem în locul uneia căruia îi dispăruse tatăl din casă.

- Dar cu tatăl propriu? îndrăzni Trilică.

- Regret, dar nu e vina mea, răspunse Oana sec și-și continuă firul ei. Parcă până la urmă tragi din toate învătățuri. Mă duc eu să mă angajez la o instituție cu același nume, mă cheamă șeful personalului, se uită la mine, mă cântărește din ochi și așa mai departe... Mai bine s-o scurtez, pentru că istoria va fi pe larg relatată de Marian Popa. Dar pune unul în socoteală - portarul instituției cu același nume.

- Mare noroc am avut când unul m-a luat drept alta, atât era de ramolit. Din ziua aceea n-am mai văzut pe cea cu care m-a confundat.

- Am pozat și știi cum sunt pictorii.

- Ca sculptorii.

- Am fost pe punctul de a mă mărita cu un străin. Gunnar Hjörleissson, dar a plecat intempestiv. Mare pagubă-n ciuperca! Prezența lui semăna leit cu absența lui.

- L-am inițiat pe un băiețel. Se plimba pe stradă,

nu știa nici măcar cum îl cheamă, mirosea groaznic a canal nedesfundat. Doamne iartă-mă și l-am chemat să se spele, ajutându-l ulterior să urmeze o facultate cu profil tehnic.

- Cu totul întâmplător am nimerit la o nuntă cu unul care mi-a dăruit spontan un inel și un ceas. Le furase de la însurăței.

- Am fost și cu Ion sau cam așa ceva, ca să aflu pe urmă că mă luase pentru un prieten bolnav de cancer, Mihai sau cam așa ceva. Își dăduse chiar numele și adresa prietenului. Când l-am căutat am dat de celălalt sau cam așa ceva. Dar am fost foarte impresionată.

- Și pe urmă cel găsit înecat în Lacul Mare. Din care cauză nici nu există. A murit și unul Ștefan, mare mahăr înainte de-a muri. Și alt mort, unul care falsifică documente vechi și inscripții. Îi ceruse statul să falsifice una și după aceea, ca să nu se afle, l-a omorât prin imprudență. Aveam un caloriferist, servitor la un Conte, dar era foarte ocupat. Fugitiv a fost și un medic străin care m-a luat drept subiect de cercetare și unul care m-a dus tocmai la Poarta Băcănilor, ținând-o în același timp de mână pe frumoasa lui!

Trilică aduna. Oana căpătase certitudinea că mărturisirile ei nu antrenau în el o purificare, ci înțețeau o stranie voluptate. De altfel, Trilică rosti cu voce tare un număr pentru a-i confirma că ține socoteala exact. Îi părea rău; știa că de acum încolo va trebui să vorbească tot așa pentru a-l reține, să declanșeze ficțiunea, după epuizarea confesiunii. Ajunse să construiască situații, nume, prenume, poziții dintre cele mai penibile, rafinate și imposibile. Imagină o poștă a cărei victimă fusese: trecând pe lângă un șantier de blocuri fusese înhățată și trasă dincolo de panouri de muncitori, vreo opt sau patruzeci. Participase la petreceri cu femei care își alegeau bărbații și la altele în care femeile erau alese prin extragerea chiloților strănși într-un coș de gunoi. Inventă miniștri, avocați, țigani din Jarcalet și Tei, peloponezieni, liceeni cu bube, universitari, frați vitregi, inamici, 247, impotenți potentizați de ea, perversi și perverse, dușmani ai patriei și ai clasei muncitoare, antisemiți, 832, bruneți cu ochi albaștri, 6574, nesfârșitul lumii.

După o vreme, Trilică observă totuși că Oana fabulează. Inima îi veni la loc și începu să râdă de bine, de rău. Calculase că, obiectiv vorbind, lucrul nu era cu puțință: 182.396. Oana avea o profesiune care o atrăgea; de asemenea, ea trebuia să doarmă, să mă nânce, să ia cuvântul la ședințe și să se exprime la telefon, să se spele, deci să se dezbrace și să se îmbrace sau invers, să fie periodic relativ inaptă. Acestea toate și multe altele cereau timp. Ea își bătea joc de el. Dar dacă amestecase totuși ficțiunea cu adevărul? Trilică încercă să retraceze totul în revistă și nu mai crezu nimic, nici măcar din ceea ce nu credea. Oana acceptă atunci că mințise în ansamblu și în amănunt și el o rugă să delimiteze totuși ceva adevărat din ficțiune. Oana refuză, pretextând că era obosită. Gândindu-se bine, Trilică conveni că avea motive să fie. Se afla exact în situația de la început. Avea în față aproximativ totul, dar numai ca ipoteză greu de transformat în realitate și inacceptabilă ca totalitate. Oana îi servise de fapt propriile lui viziuni multiplicare și acum râdea.

Dar nu pentru mult timp, pentru că se puse pe plânsul ei liniștit. Știa de acum că n-o iubește în materialitatea ei, ci ca pe o idee cu existență terestră convertită în biografie inexistentă. Începea așadar ciclul nesfârșit al nopților în care imaginația sau mai curând amintirea parodică a unei imaginații reproductive urma să se substituie restului. Și asta avea să fie aproape totul. Pentru rest putea folosi un ceas deșteptător să sune.

Trilică merse însă și mai departe cu concluziile și prognozele: făcu ceea ce era omenește posibil pentru ca la trezirea provocată de ceasul deșteptător Oana să-i vadă umbra limbii.

liviu petrescu

Ni se înfățișează ca unul dintre cei mai reprezentativi critici literari din perioada postbelică, un intelectual rafinat, dotat cu o profundă și nuanțată înțelegere a fenomenului literar în toată amploarea sa, de la valorile literare românești la cele universale, de la Dostoievski la postmodernism, într-o foarte concludentă încercare de cuprindere a unor forme sau viziuni artistice dintre cele mai diverse.

Se cuvine, înainte de toate, semnalat modul în care eseistul se raportează la relieful intim al operei literare. Astfel, de cele mai multe ori, creația nu este circumscrisă doar din perspectiva substanței sale estetice, a ponderii semantice sau a dinamicii compoziționale; Liviu Petrescu caută să depășească structurile textuale și să extragă din acestea o viziune asupra lumii, un *Weltanschauung* reprezentativ pentru scriitorul analizat. În acest fel, operă și autor sunt încorporați într-un cadru mai amplu, într-o mișcare de idei care să le redea dimensiunile specifice, dar și notele comune cu alte forme estetice dintr-o anumită epocă literară.

Talentul critic superior al lui Liviu Petrescu s-a exersat, cu metodă, cu aplicație, dar și cu subtilitate analitică, mai ales în cercetarea comparatistă, în cadrul căreia se fac analogii, trimiteri, corelații cu opere, scriitori, teme fundamentale din literatura universală, urmărindu-se totodată și avatarurile unor toposuri, estetice și filosofice deopotrivă, de-a lungul modernității și postmodernității, aspect reliefat, între alții, și de Laurențiu Ulici: "Apetitul comparatist și inteligența revelării universului ideatic fac din studiile și eseurile lui, în chip implicit, operă de revalorizare, chiar dacă mai întotdeauna nu întregul unei opere este avut în vedere, ci doar o anumită zonă de relief.

Dicțiunea sobră, superior didactică, impersonală în subiectivitate este o modalitate de emisie perfect adecvată conținutului de idei al teoremelor și analizelor, ceea ce numim, prin tradiție, stil universitar în critică, având în persoana lui unul din cei mai elocvenți exponenți".

Realitate și romanesc (1969) este cartea care l-a impus, de la bun început, pe Liviu Petrescu ca pe un cercetător avizat al literaturii, lipsit de complexe și inhibiții, un spirit critic aplicat și riguros, ce-și asumă însă o anumită metodă nu numai în funcție de valoarea și de eficiența ei epistemologică, ci și în raport direct cu relieful specific al creației abordate. Relația dintre realitate și narativitate e verificată în operele unor scriitori precum Duiliu Zamfirescu, Liviu Rebreanu, Mateiu Caragiale, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban sau Gib Mihăescu.

COMPARATISM ȘI FENOMENOLOGIE CRITICĂ

de IULIAN BOLDEA

Dinamica demonstrației pe care o efectuează eseistul se bazează pe ideea, perfect îndreptățită și verificabilă că, în ciuda unor poncifuri ale istoriografiei și criticii literare românești care acordau preeminență tendințelor obiective, laturii tipologice din literatura română, există un domeniu al epicii, nu mai puțin demn de interes, care se manifestă prin predilecția pentru interioritate, pentru spațiul lăuntric, prin care realitatea se îmbogățește și nuanțează, acest tip de proză "aducând în cuprinsul ei noi și noi teritorii, pe care realismul tradițional și naturalismul le neglijaseră sau, pur și simplu, le-au ignorat". În cuprinsul acestor interpretări ale prozei de analiză psihologică, ce pun în lumină laturi și aspecte cu totul noi, eliberând creațiile și autorii luați în discuție de anumite poncifuri ale receptării, Liviu Petrescu circumscrie demersul epicii "subiective", de anvergură psihologică, unui curent mult mai larg, integrându-l așadar în dinamica orientărilor literare și filosofice europene. Literatura nu mai este redusă la predispoziția de a reflecta servil datele realității, ea integrează empiricul în structurile interiorității remodelând formele concrete și conferindu-le o nouă, benefică anvergură: "Este o tendință prin care realitatea exterioară este pusă la îndoială; scriitorii români se întreabă cu toată seriozitatea dacă descrierea lumii din afara noastră prezintă valoarea presupusă sau nu. Nu este o simplă problemă de estetică aceasta, ci o problemă cu implicații mult mai largi, o problemă cu implicații filosofice. Nu se merge niciodată până la a se nega socialul și naturalul, dar se apreciază că factorul lăuntric deține o importanță mult mai mare, că aici trebuie căutat esențialul".

În cartea sa, de impecabilă prestanță ideatică și profunzime analitică, Liviu Petrescu nu își propune să ne ofere o construcție critică de amploare monografică, ci mai curând să expună "o «descripție» luminată prin subtila punere în valoare a rețelei obiective, vasele ce irigă opera devin incandescente și aceasta dă, în unele momente, iluzia feerică. Propunând relații, într-un spirit de familiaritate cu unele izvoare străine ale scriitorilor cercetați, Liviu Petrescu aduce o contribuție importantă la studiul "anatomic" al creației lor" (Gheorghe Grigurcu).

Aceeași temă a perspectivei interioare, a substanței sufletești, e configurată în eseu *Dostoievski* (1971); ideea centrală a cărții e cea a caracterului antinomic al "vieții spirituale" a personajului dostoievskian, sfâșiat în permanență între stază și extază, între limitarea conservatoare în cadrele propriei individualități și ieșirea din sine, revolta, mișcarea centrifugă ("La Dostoievski viața spiritului se concretizează întotdeauna (...) prin aceeași dialectică a contrariilor; unul dintre termenii antinomiei îl reprezintă, de fiecare dată, starea de omogenitate, de contopire cu non-eul, stare în care eroul se lasă absorbit pe deplin de ceea ce îl transcende. Celălalt termen al antinomiei este dat de o atitudine conservatoare, în cadrul căreia personajul își apără propria ființă împotriva a ceea ce o amenință să se înstrăineze

de sine; sau procedează la o afirmare a sa ca esențialitate. Impresia noastră rămâne că cea mai puternică atracție o exercită, în ultimă instanță, cea dintâi atitudine").

Tema condiției umane e surprinsă în, probabil, cea mai semnificativă carte a lui Liviu Petrescu, *Romanul condiției umane* (1979), care este, în viziunea lui Laurențiu Ulici, un "corolar al specializării sale în materie de analiză psihologică în bază ideologică (filosofică, psihologică și morală)". În mod evident reprezentativ pentru literatura secolului douăzeci, tema condiției umane e circumscrisă prin "conflictul dintre setea de absolut a ființei umane, pe de o parte și existența anumitor principii limitative, pe de altă parte", un conflict ce se derulează pe trei paliere (metafizic, ontologic și social). Demonstrația criticului se dezvoltă progresiv, prin expunerea unor argumente viabile, prin apelul la informații filosofice, psihologice, estetice etc., dar și printr-o tehnică a analogiilor, a corelațiilor și asocierilor și nu în ultimul rând, printr-o critică a "modelelor", pentru că, după cum apreciază exegetul, "o critică a «modelelor» (aplicată fie la un domeniu al personajelor, fie mai cu seamă la unul al motivelor sau temelor) nu poate fi ocolită, în clipa de față, de nici o cercetare de tip "comparatist".

"Lentoarea exprimând seriozitatea travaliului, spiritul "flegmatic, ignifug", de care vorbește Gh. Grigurcu, țin mai curând de temperamentul eseistului, fire mai degrabă retractilă decât expansivă, ce-și camuflează umorile ori entuziasmele, expunând o expresie echilibrată, dar nu echidistantă, apolinică, în care, s-ar părea, zbuciumul interior se resoarbe, iar dinamica personalității își află un punct de convergență. Pe de altă parte, "refrigerența" stilistică ce își pune amprenta, nu de puține ori, pe enunțurile criticului nu diminuează cu nimic amploarea și ponderea aserțiunilor sale; dimpotrivă, o astfel de austeritate a frazei e cât se poate de adecvată acestui demers marcat de reflexivitate și de sobrietate conceptuală.

Nu mai puțin însemnat ni se pare studiul lui Liviu Petrescu despre postmodernism, un studiu ce-și propune să analizeze, din multiple perspective critice, acest concept controversat, neînțeles de unii, contestat de alții. E o carte de referință, adevărată în aserțiuni, bogată în conținut ideatic, prin implicarea intelectuală a autorului în definirea și circumscrierea unor forme și idei literare, dintr-o perspectivă comparatistă și fenomenologică.

Liviu Petrescu rămâne în istoria literaturii noastre contemporane ca un remarcabil hermeneut al ideilor literare, un comparatist de o înaltă rigoare și aplicație, un profesor de o ireproșabilă ținută profesională și morală. Personalitatea sa, marcată, deopotrivă, de erudiție și de înzestrare speculativă, de apetență pentru estetic, dar și de prestanța principiului etic asumată cu naturalețe, deține un loc privilegiat în contextul criticii literare românești din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

cicerone ionițoiu:

„UN POPOR CARE-ȘI UITĂ TRECUTUL DISPARE DIN ISTORIE“ (I)

Lucreția Bârlădeanu: Ați fost condamnat de comuniști la 26 de ani de închisoare și ați executat zece?

Cicerone Ionițoiu: La început, în august 1945, am fost răpit de N.K.V.D. la Craiova de către căpitanul Petrov Vasilev care m-a torturat în mod barbar, dându-mi cu pistolul în cap, cu cizmele după ce am căzut la podea, peste tot corpul (jucat în picioare) până mi-am pierdut cunoștința. Când mi-am revenit eram aruncat într-un beci, pe ciment, plin cu sânge, în gură, pe față și pe corp, unde se închegase. Atunci mi-au venit în minte "poveștile" cu duba neagră din Rusia și deportările în Siberia. Atunci mi-am jurat că toată viața voi lupta împotriva comunismului.

După aceea, eliberat la intervenția lui Iuliu Maniu, prin Comisia aliată de control, și revenit la București, am fost victimă a șase condamnări începând din 1946 până în 1964, acestea totalizând cifra de mai sus, dar între pedepse am avut și "recreații". În 1946, la prima condamnare în lipsă, am fugit în munții Piatra Craiului într-un grup de patru persoane. Am fost trădat de actorul Paul Sava care a dus în temnițe circa două sute de studenți, eu fiind primul.

În altă recreație, 1948-1949, am funcționat ca profesor într-o comună sub numele de Traian Ionițoiu, Securitatea necunoscând decât primul nume de botez. Și tot printr-o trădare (delațiune) am fost rearestat.

L.B.: Ați făcut parte din Tineretul Național Tărănist. Cu ce se ocupa organizația dumneavoastră că era atât de periculoasă pentru noul regim stabilit, adică pentru comuniști?

C.I.: Comuniștii, până la 23 august 1944, numărau în România 742 de membri și mulți dintre ei și alți venetici au fost aduși în "furgoa-nele" rusești și instalați cu forța să nefericească poporul român după ce-i răpise Basarabia și Bucovina de Nord. Noi, tineretul, eram născuți în România întregită prin sângele vărsat de părinții noștri și eram legați de rădăcinile strămoșești, inspirându-ne în gândire, obiceiuri, tradiție de la ei și toți aveam aceeași limbă ce depășea fruntariile țării stabilite în 1918 de conferințele internaționale prin tratate. Ideologia era autohtonă nu împrumutată de peste hotare, și ea se referea la: Dreptate socială, Morală creștină, democrație și Naționalism constructiv (urmărindu-se ridicarea românului la același nivel cu cel al străinului așezat în țara noastră). Port-drapelul acestor principii era Iuliu Maniu, care s-a înfrățit cu Ion Mihalache pentru ctitorirea țării atât în tranșeele din 1916, cât și după aceea în educarea politică a maselor, în depline principii democratice. Iuliu Maniu a fost adversarul tuturor dictaturilor începând din

timpul studenției (1891), permanent, fără nici un compromis și a fost exterminat de dictatura comunistă.

Tineretul Național Tărănesc, cel mai numeros tineret după 23 august 1944, a mers la luptă deschisă având ca armă cuvântul, păstrându-și demnitatea.

L.B.: Cum se manifesta comunismul în acea perioadă?

C.I.: Noi am trăit acele timpuri de frământări și de lupte între puterile totalitare până au dat foc Europei și apoi lumii întregi. Dacă la început a fost o "înfrățire" în luptă a hitlerismului cu comunismul pentru stăpânirea Europei, la scurt timp au început să se tragă pe sfoară unul pe altul și să se încaiere provocând moartea a zeci de milioane de oameni. Aceste ideologii sângeroase nu au distrus numai trupurile, ci au căutat să schilodească și sufletele supraviețuitorilor. Comunismul este o aberație, o maladie a unor oameni schizofrenici care voiau să stăpânească prin bici și vărsare de sânge ducând populații în sclavie, totul bazându-se pe minciună, delațiune, perfidie. Comunismul este o crimă permanentă. Unde se instalează rămâne pustiu. Dovada o vedem tot noi, care am trăit această tragedie, că după 70 de ani a fost o catastrofă și cu greu se poate reface Europa și chiar situația mondială.

L.B.: Dumneavoastră, care ați fost un martor ocular al acelor vremi năprasnice, ne-ați putea spune ce motive aveau ori invocau comuniștii ca să aresteze atâția oameni nevinovați?

C.I.: Motive nu erau, era dispoziția URSS de a distruge pe toți adversarii în vederea transformării țării într-o "gubernie" rusească. Au urmărit desființarea partidelor politice, a monarhiei, pauperizarea țaranului, jefuirea țării, arestarea fruntașilor politici (toți care mai erau în viață după 1918, ctitorii României, foștii miniștri, primarii, prefectii...), intelectualitatea care nu accepta marxismul, țărani care se opuneau colectivizării, muncitorii care nu acceptau sindicatele ca anexă politică (curea de transmisie), clerul de toate categoriile (greco-catolic, romano-catolic, ortodox, reformat, sectele...) și, bineînțeles, tineretul care, născut în România liberă, făurit prin jertfele părinților, nu accepta nici să guste din minciuna marxistă. Am făcut parte din acest tineret care a protestat împotriva abuzurilor zilnice, prin articole, manifeste, conferințe, organizarea elementelor de "mâine" pentru redresarea țării, garantarea libertății și independenței poporului român.

Pentru distrugerea, sau mai bine-zis exterminarea acestor categorii au înscenat procese, sub tot felul de pretexte zise pe baza "uneltirii împo-

triva ordinii sociale", nedenunțarea prietenilor, părinților de către copii sau invers, ascunderea din fața zbirilor Securității, tentativa de a părăsi țara...

Această nouă categorie de schingiuitori ai Securității, ca să-și câștige existența, inventau absurdități pe baza delațiunilor care începuseră să "gverneze" noua societate. Te arestau în miez de noapte și te băteau de nu mai știai de tine, te obligau să iscălești declarații scrise de ei și pe foarte mulți i-au omorât în anchete sau i-au distrus fizicește, iar la scurt timp au murit.

Personal, n-am iscălit ineptiile lor, am preferat schingiuirile, și nici la tribunal n-am iscălit ineptiile acuzării.

Famiile au avut și ele de suferit, unele arestate, averea confiscată, copii dați afară din școli, din servicii, duși în domiciliu obligatoriu etc.

L.B.: Ce se întâmpla, de regulă, după aceste condamnări?

C.I.: După condamnări cu sentință penală sau cu decizie administrativă (exprimată de la 12 luni la 60 de luni și prelungită la nevoie) erai dus la muncă forțată, de exterminare, la Canalul morții, minele de plumb, Hidrocentrala Bicaz. Recoltarea stufului, îndiguirea terenurilor din bălțile Dunării, peste tot niște munci faraonice, ce te distrugau, fără alimentație, medicamente, îmbrăcăminte...

În aceste condiții singura posibilitate era să te opui sistemului de exterminare sau abuzurilor de tot felul ca să nu te lași omorât de "viu". Și acolo am fost printre protestatari, am refuzat munca forțată și nici atunci când mă duceau, nu făceam niciodată norma. Am făcut nenumărate greve ale foamei și am organizat una din cele mai mari, împreună cu alți trei (Octavian Rădulescu, Gavrilă Iusco și Nelu Dumitru) la Poarta Albă, grevă ce a ținut 17 zile și în care au intrat 54 de deținuți în 7 zile, în serii, și care a adus rezultate prin venirea unei comisii ce a clasat pe bolnavi și a dus, în mai 1954, la eliberarea administrativilor.

Dar această grevă a fost între două greve ale lui Remus Radina care, de unul singur, a reușit să aducă procurorul. Toate au avut rezultate pozitive. S-au făcut greve și în alte închisori de răsunet: la Aiud, Baia Sprie, Oradea, Gherla...

L.B.: Ați muncit cu atâta dăruire și zel la *Dicționarul victimelor comuniste*, inspirat, probabil, de mai multe idei, dar una este la vederea oricui: să nu se uite ce a fost, ce s-a întâmplat în anii comunismului în România. Considerați că este imposibil pentru un popor de a merge înainte fără a-și asuma trecutul?

C.I.: Un popor care-și uită trecutul dispăre din istorie. Noi, care suntem pe aceste meleaguri

La Casa Românească de pe strada Ribera de la Paris, foștii exilați politici își continuă activitatea cu aceeași periodicitate stabilită de decenii - fie că evocă figura unui compatriot, fie că dezgroapă arhivele pentru a face lumină într-un eveniment istoric, fie își amintesc împreună de închisorile comuniste, fie se întrebă, alături de sociologii avizați, dacă mondializarea ar putea anunța cumva un sfârșit al națiunilor - cu o singură deosebire: din an în an devin tot mai puțini... Chiar ultimul program al acestei asociații culturale îi înștiința pe membrii săi despre stingerea din viață a lui Alexandru Ghika, om de o delicată sensibilitate care a făcut parte din fondatorii Casei Românești și a cărei președinție a deținut-o începând cu 1986.

Sala devenind tot mai goală, locurile libere nu se prea completează cu alți români de la Paris, acestea având acum alte preocupări în Franța decât cele ale generației care se trece. Am putea să le reproșăm ceva? De parte de noi acest gând, dar o sugestie s-ar impune totuși: oricare ne-ar fi preocupările să nu uităm prin ce le-a fost dat să treacă românilor și altor popoare din Estul Europei în secolul trecut, să nu iertăm dușmanului chiar atât de ușor fărădelegile, să-i ținem

minte pe acei care s-au jertfit pentru un ideal...

Pe Cicerone Ionițoiu l-am cunoscut la întrunirile de la Ribera. Atunci când intervenea în discuții impresionate în primul rând prin memoria lui extraordinară ce-o avea la evocarea faptelor legate de trecutul său din România comunistă. Apoi, atitudinea sa deosebită față de cei care s-au luptat activ și până la sacrificiu cu fostul regim, fiind unul dintre ei.

Pentru a da cititorului o informație mai amplă despre acest neobosit luptător împotriva comunismului, dar și împotriva amneziei colective, devenită astăzi un sindrom periculos pentru poporul nostru, citez dintr-o notă bibliografică asupra activității lui Cicerone Ionițoiu de la finele cărții **Nicole Valery-Grossu - o lumină în bezna exilului românesc**, al cărei autor este: "Cicerone Ionițoiu s-a născut la Craiova, la 8 mai 1924. Prin botez a mai primit prenumele de Aristotel și Traian-Amilcar. După absolvirea Colegiului Național „Carol I“ vine la București, unde va fi student la Facultatea de Litere, precum și la Facultatea de Drept. Face parte din conducerea Tineretului Universitar P.N.Ț., iar în 1945 e delegat cu organizarea tineretului în Oltenia. Pentru pregătirea și declanșarea de manifestații împotriva guvernului e condamnat la doi ani închisoare, dar fuge în munți și apoi, cu acte false, străbate țara ca achizitor, perioadă în care va răspândi, împreună cu alți tineri, manifeste anticomuniste. Prin 1948, e condamnat să execute o pedeapsă de un an și jumătate. După ispășirea acesteia, utilizând numele de Ionițoiu Traian, se strecoară în mediul rural ca profesor de istorie și geografie la ciclul primar.

Arestat din nou, în 1949, va fi condamnat la cinci ani de temniță grea și deportat la Canalul Dunăre-Marea Neagră în cadrul brigăzii disciplinare

de la Peninsula și Poarta Albă. Acolo reușește să declanșeze o grevă împotriva muncitorilor de exterminare practicate pe acele șantiere. După ce ispășește și această pedeapsă, în urma eliberării, va lucra în mai multe locuri ca simplu muncitor, dar, în 1961, e din nou arestat și condamnat la șase ani. Ulterior, când este eliberat potrivit grațierilor din 1964, va continua șirul protestelor lui, cu vii ecouri și peste hotare.

În urma atitudinii sale intransigente, reușește în 1979 să obțină expatrierea în Franța, unde va desfășura o activitate intensă pentru informarea Occidentului cu privire la condițiile de viață din România.

Astfel va publica, pe rând: **Tombes sans crois; Le drame de la Roumanie; Le martyre de l'Eglise Roumaine; Cartea neagră a României** (editat, în limbile franceză, engleză și germană, împreună cu Remus Radina, Nicoloe Evolceanu, Ovidiu Borcea s.a.); **Morminte fără cruce**, 3 vol., în limba română; **Persecuția Bisericii în România; Rezistența în munți; Iuliu Maniu și lupta pentru Unirea Transilvaniei cu România; Ion Mihailache: lupta lui până în 1926, la fuziunea cu Maniu; Bucovina și Basarabia, materiale documentare istorice și politice în favoarea apărării drepturilor românești; Cartea de aur, cu numele celor trecuți prin temnițele comuniste (...); Albumul martirilor** (publicat în străinătate) cu date și fotografii. (...)"

La cele evocate mai sus mai trebuie adăugat neapărat și monumentalul **Dicționar al victimelor comunismului** preconizat în douăsprezece volume și incluzând aproape cinci mii de pagini ce vor face referință la aproximativ 50.000 de oameni închiși sau asasinați fără vină de regimul comunist.

Alte informații și detalii prețioase la activitatea acestui om deosebit le conține interviul obținut de noi.

din negura vremurilor, am suferit mult, dar ajungând la 2000 de ani de la nașterea lui Cristos să vezi tronând tirania peste un popor cu o atât de bogată istorie, tradiție și origine nu este posibil să dai uitării la comanda unui sistem diabolic condus de "oameni" scelerati. Nu este posibil să uiți sângele nevinovat curs pentru dreptate și eliberare, să uiți că pământul țării este plin de oseminte de la munte până la mare, din bordei până în palat și peste tot întâlnești copii ce nu și-au

cunoscut părinții, mame cărora li s-au uscat ochii de jalea așteptării.

Acest tezaur de martiri aruncați în gropile comune și această istorie, o adevărată epopee pe care nici un vecin nu o are, nu poate fi lăsată să se aștearnă peste ea vâlul uitării. Au trecut prin temnițele de exterminare aproape două milioane de ființe umane, cum le definește "Declarația universală a drepturilor omului", dintre care circa zece mii de femei, circa patru mii de preoți, două-

trei sute de cadre universitare, peste două sute de generali (o armată întregă) și sute de mii de cămăși albe ce-și apărau bucata de pământ moștenit, din care-și hrăneau copiii viitorul de aur al țării. Din această cifră, zece la sută din populația țării a fost aruncată în morminte fără cruce. Este o documentație de neînlocuit într-un proces al comunismului.

Interviu realizat de
Lucreția Bărlădeanu

costel stancu

Vreau să m-apropii azi de tine,
Doamne,
fără ca-n fariseu să mă prefac -
asemeni păsărilor ciuguli-voi grâul
numai din palma-ntinsă de sărac

Tu judecă-mă aspru, iar de-s bun
tălpile să-ți sărut, aruncă-mi scara,
pentru ce am greșit, fă-mă să plâng
cum vițele de vie, primăvara.

Când m-ai făcut țipătul meu
a spart al cerului timpan
Și de atunci, fără oprire,
unui cer surd mă rog în van?

Am obosit, dar semnul tot aștept,
sunt pregătit a-l recunoaște?
căci simte, oare, mielul gustul morții
în frăgezimea ierbii ce o paște?

Ori pasărea vânată sus - în umbra-i
de pe pământ știe că-și duce zborul?
cântar de apă, Doamne, dă-mi acum
cu el să caut, însetat, izvorul.

Să sorb, pe brânci, râvnita-nghițitură
când mă vor ispiti iar fariseii,
credința tu-nmulțește-mi-o cum vinul
băut la nuntă-n Cana Galileii

lui Sergiu

Va pogorî mânia lui asupra-ți?
Nu te împotrivi - e de prisos,
căci de la naștere tu porți pe umeri,
copile, giulgiul lui Hristos.

Nu ai greșit, însă păcatul
în sânge-l ai de șapte ori pe-atât
cât de nevinovat te crezi întotdeauna
la răsucirea mărului în gât

Fii demn. Nu-ți arunca trupul la câini
să scapi - înfruntă-i nemișcat din loc.
doar Domnului supune-te. Ce dacă
judecata-i
cu-a ta nu seamănă deloc.

Căci el așază totul pe-un cântar
căruia tu măsura nu i-o știi,
de-aceea pedepsește când tu ierți
Și iartă tot ce tu ai pedepsi.

Plec fruntea lin, târziu să plâng
e? Îndurare mai există
când micșorată-i ziua într-atât
c-ar încăpea într-o batistă?

Paznic ți-am fost când te duceau
pe deal, sub apăsarea crucii grele,
cămașa ta am împărțit-o făr' să știu
că îmi trăgeam la sorți propria piele.

Și te-am hulit. Vina-ți o auzisem
din gura preoților mari
ne-nțelegând, atunci, de ce îl iei
cu tine-n rai pe unul din tâlhari.

Ce-n dreapta-ți ori în stânga îndura
același chin, dar totuși altul,
căci el făcea doar umbră pe pământ
în timp ce tu cutreierai înaltul

Am pus chiar umărul să-mping
piatra care-ți pecetluia mormântul,
să nu îți fie trupul luat și dus
acolo unde-i scris, adânc, cuvântul.

Să îl prefacă Tatăl în lumină
pusă-n cuiabar, la răsărit,
ferindu-se de-a repeta mereu greșeala
de-a te fi prins și răstignit.

Trimite-ți, Doamne, duhul să-mi ajute
a înțelege că din tine sunt.
Cum, spre-a o mântui, mâna întinde
partea din cer, părții de sub pământ.

În grădina Ghetsimani
unde plânge Domnul
și fără de tihnă-și dorm
ucenicii somnul,
înger sfânt trimite Tatăl
fiului său semn
- la vederea-i înflorească
mugurii pe lemn -
eu sub poala-i mă strecor
ca să pot vedea
de se îndoiește Domnul
de puterea sa,
el mă vede și mă muștră
să îmi dau silința
spre a nu-mi lăsa ispitei
de-a ști totul, ființa
căci cu cât știu mai puține
despre el, Alesul,
cu atât se-arată-n fapta-i,
mai clar înțelesul.

Se surpă malul, eu rămân
în aer să pășesc. Ce duh mă ține
acolo suspendat? Golul și plinul
au fost de la-nceput în mine?

Întotdeauna mi-a fost teamă
Doamne, că îmi ascunzi ceva
și-mi vine să alerg sub păsări
ca să le prind în brațe de-or cădea

De-aceea scriu parcă aș năru un zid
ce poartă dintre noi vrea s-o închidă
și fiecare literă, cât ai clipi
ia locul gol lăsat de-o cărămidă.

miodrag bulatović: AMANTUL MORTIL PE URMELE LUI VLAD ȚEPEȘ (IV)

Până la ultima picătură de sânge botezat

Multe lăcașuri de închinăciune, creștine, ortodoxe, s-au mistuit în fum și pară!
Cronicile au trecut sub tăcere atâtea fărădelegi. - Satirii și pluralismul sexual.

Căile de acces la locurile sfinte trebuiau spurcate, tot ce avea forma crucii trebuia sfărâmat. Răurile deviate, dacă duceau spre lăcașuri de închinăciune, ori fertilizau câmpii creștine. Podurile distruse, dacă foloseau celor care se închinau sau credeau în Ierusalim.

Porturile olandeze, daneze și germane aveau să fie scârnăvite și contaminate cu ciumă, așa încât roșcovanii spătoși, marinari, țărani sau tăietori de lemne, să fie treptat răpuși, ca apoi cetele de ieniceri, pe cai și cămile, să poată înainta fără opreliști, călcând peste morminte.

Pe turci nu-i interesa altă credință decât cea mahomedană.

Dacă Iisus Hristos nu era decât un firaun (țigan, în turcă), atunci creștinismul nu era o credință, ci o pehlivănie. Și atunci turcii ăștia, care vor încerca, trecând Dunărea, să îngenuncheze Valahia, apoi Rusia, deci tot ce era pământ creștin, până la ultima picătură de sânge botezat, nu trebuiau uzurpați și scocioriți, oriunde s-ar fi aflat?

Aceiași turci care, mărșăluind prin ținuturile Asiei Mici, urlau cât îi ținea gura cum aveau ei să se descalțe pe tărâmul Atlanticului, ca să-și înmoaie picioarele lor de ieniceri, ca apoi să supună Arhipelagul englez la sunnism, urmând să-i batjocorească pe toți băiețandrii de la unsprezece ani în sus, că doar se aflau de la jumătatea secolului al XIV-lea în Balcani, deci în lumca europeană.

Și câți creștini, câți cucernici ortodocși s-au mistuit în fum și pară!

Și cronicarii care au trecut sub tăcere atâtea fărădelegi!

Zeii lor vor sfârteca sânii, înțelepților capetele, regilor mâinile și picioarele, dar, înainte de orice, sexul.

Căderea Gallipolei, în 1345, n-a zguduit pe nimeni la Roma, Viena sau Anvers. Despre înfrângerea sârbilor la Câmpia Mierlei (Kosovopolje) din 1389, dacă au aflat câțiva cronicari și niște cămătări venețieni și unguri.

Clopotele catedralei Notre Dame din Paris au bătut o săptămână întreagă pentru cinstirea sârbilor, și, după bătălia de la Kosovo, cam prin primăvara lui 1390, să vestească izbânda creștinismului în Balcani. Clopotele catedralei Notre Dame nu vesteau

însă izbânda cneazului Lazar și nedeplina uniune a creștinilor pluraliști din Balcani, ci izbânda înțeleptului Murat și a fiului său, Baiazid, cinstiți pentru vărsarea sângelui sârbesc...

Unul dintre primii veniți din Asia Mică, pe care-l va cunoaște Europa, va fi Mahomed Cuceritorul, cel care a domnit între 1451 și 1481.

N-aș insista asupra lui dacă n-ar avea o legătură cu destinul lui Vlad Țepeș.

Vlad și Mahomed erau cam de-un leat. Au învățat la aceeași școală, cu deosebirea că Vlad Basarab Dracula era ostaticul, iar Mahomed osmanul.

Mahomed va cunoaște culmile gloriei, fiind supranumit Cuceritorul, pe când Vlad, adevăratul erou al secolului al XV-lea, va fi blagoslovit cu titlul de vampir.

Mahomed Cuceritorul, după căderea Țarigradului, în 1453, se va proclama moștenitorul denecuprinsului Imperiu Otoman.

Mahomed Cuceritorul, după cum susține un istoric sârb contemporan, nădăjduia să unească Islamul, tradiția turcă și romană într-un stat universal. Așa încât rapacele Mahomed va refuza chiar să-l recunoască pe Carol V (Carol Quintul) ca împărat al Sfântului Imperiu Otoman, acceptându-l doar ca rege al Spaniei, ceea ce pentru Carol V era prea puțin.

Mahomed Cuceritorul nu răbda să vadă pictura frescelor din bisericile ortodoxe, atâtea imaginație părea potrivnică Islamului, care cinstea doar iataganul. Mahomed Cuceritorul nu agreea nici melosul madrigalului, tot așa, parcă vrăjmaș iataganului, care, de fapt, rotunjea imperiul. Mahomed Cuceritorul nesocotea și instrumentele muzicale. Dar care, ce-i drept, nu-i desconsidera pe înțelepți, de care se înconjura și la care apela, susține același istoric.

Se știe și faptul că ar fi cunoscut câțiva pictori ai vremii, pe Gentile da Fabriano, pe Bellini sau Robert Valturi, de pildă. Ce-ar fi putut discuta cu ei, chiar nu se poate ști.

Dar fiind vorba de un satir și un pluralist sexual, am putea presupune...

Căderea Bizanțului, căderea orașului orașelor, a Țarigradului, statornicea, totodată, căderea unei părți însemnate a Europei. Îndelungatul asediu al Țarigradului trebuia într-un fel să fie preluatul capi-

tulării Vienei, Veneției, Florenței și Neapoleului, a tuturor orașelor europene, de la Lisabona la Hamburg.

Bucurie la căderea ortodoxismului

Cei din Occident, de fapt cei de credință romano-catolică, tare s-au mai bucurat în fața căderii și decăderii Bizanțului, nebănuind cât de scump aveau să plătească într-o zi izbânda invaziei turcești.

După invadarea statelor balcanice, ca și a slavilor de sud, după capturarea Valahiei, turcii vor ajunge să pună piciorul și-n Istria, luând-o sub stăpânire, împreună cu Furlania, așa încât, ca prin minune, vor face graniță cu Veneția.

Căderea Bizanțului, cu al său oraș sfânt, n-a însemnat decât apariția unei breșe în dezbinatul Occident, breșă ce va dăinui peste veacuri și care - destule exemple stau mărturie - nu va mai putea fi stopată vreodată.

Cruciadele au fost mai degrabă spectaculare decât trebuincioase. Există istorici și umaniști care susțin că aceste războaie s-au dovedit zadarnice.

Mahomed Cuceritorul, care va deține și el un rol în această cronică, ce-i drept cam sumbru, a spus că aceste războaie nu au avut o motivație precisă, fiind chiar pripite, și-apoi, în timpul stăpânirii sale, nu se prea știa unde putea fi mormântul firaunului, al lui Hristos.

Oricum, Europa, cu lumea sa creștină atât de dezbinată, n-a prea avut foloase din aceste expediții continentale, de pe urma cărora n-au rămas cine știe ce documente istorice, sau măcar o literatură.

Căderea Bizanțului și pătrunderea turcilor înspre Occident a însemnat, printre altele, și căderea statelor creștine de cult ortodox.

Vor fi îngenuncheați grecii, bulgarii, sâbii, și-n felul lor, și valahii, de al căror domnitor ne vom ocupa în prezenta cronică.

Amenințată direct va fi și Ungaria. Ceea ce n-a izbutit Mahomed Cuceritorul va desăvârși Soliman Magnificul, va străbate cu pași uriași Europa, va comanda el însuși armata, iar la Mohacs, în 1526, va mătura armata ungară, punând stăpânire pe Budapesta.

Între timp, Soliman va deține supremația și pe Marea Mediterană. Cu un an înaintea căderii Budapestei, în 1525, marinarii lui Soliman aveau să înfrângă flota maritimă franceză. Francisc I, deja captiv, va fi nevoit să încheie un pact cu Soliman. Mându-și forțele, învingătorul și învinsul aveau să împiedice dominația Sfântului Imperiu Roman de națiune germană, care încă nu se temea de otomani.

În românește de

Mariana Ștefănescu

migrația cuvintelor

POVESTEA VORBELOR:

CUVINTE „ÎNARIPATE“

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Reluăm, cu alte exemple, povestea cuvintelor care călătoresc la mari distanțe și pe care Homer le numea atât de sugestiv cuvinte "înaripate". Ne oprimem atunci asupra cuvintelor care denumesc plante, animale sau diferite obiecte de îmbrăcăminte, invenții, purtate de-a lungul vremurilor și al pământului fie de misionari, fie de cuceritori sau, astăzi, de tehnicieni și inventatori. Povestea acestor cuvinte este interesantă nu numai din punct de vedere al istoriei lor externe, dar și privită din unghiul schimbărilor semantice suferite de cuvintele călătoare în migrația lor.

Verbul a *acapara* cu sensul "a pune mâna pe toate" vine, în română, din franceză (*accaparer*), dar rădăcinile acestui cuvânt trebuie căutate în vechime. La baza lui stă ebraicul *crabon* care însemna "amanet"; din această limbă a intrat, cu forma *arrahon*, în greacă. În greaca modernă s-a născut pe baza acestui cuvânt *arravonas* cu semnificația "arvună", de unde a fost mai apoi împrumutat

în română. Din greaca veche cuvântul *arrabon* a intrat în latină sub forma *arra* și avea înțelesul de "arvună". Expresia latinească *capere* ("a apuca") și *arra* s-a moștenit în italiană *caparra*, care însemna "zalog" și din care s-a dezvoltat, prin derivare, verbul *accaparrare*; de aici a trecut în franceză și, din franceză, așa cum am menționat, a fost împrumutat în română. Dacă în cazul de față apropierea semantică este evidentă, există și cuvinte la care semnificația cuvântului de origine și cea la care s-a ajuns este diferită, dacă nu chiar total opusă. Așa este substantivul *eschec*. Ce legătură poate fi între "nereușită", semnificația actuală a cuvântului *eschec* și cea de "rege" care era înțelesul etimonului persan *sah*, cuvânt care a stat la baza substantivului arab *sah*. De aici cuvântul a intrat în franceză, unde în faza veche a limbii, forma *eschec* însemna "adeverință de plată". Cu acest sens cuvântul a trecut în engleză, *check*, și și-a restrâns semnificația doar la domeniul financiar, răspândindu-se după aceea în

aproape toate limbile moderne europene. Cuvântul, cu vechea semnificație, a continuat să evolueze și, de la jocul de șah, când "a se lua regele" însemna "a pierde partida", a căpătat sensul actual de "nereușită". Din franceză cuvântul a intrat în română.

Cine poate face astăzi legătura între gradul militar exprimat de cuvântul *mareșal* și sensul "rândăș la cai" pe care îl avea vechiul cuvânt germanic *marhsalk* (din *marah* "cal" și *skalk* "servitor"), care se pare că stă la baza cuvântului de astăzi? Și totuși legătura există. Cuvântul germanic a intrat în franceză, unde avea sensul de "potcovar", sens la care s-a adăugat cel de "ofițer care supraveghea îngrijirea cailor regali". De aici evoluția semantică a cuvântului nu mai are nimic surprinzător. Cuvântul, cu sensul actual, a fost împrumutat în română din franceză.

În ebraică *iobbil* era "un instrument de suflat din care se cânta o dată la 50 de ani"; instrumentul, dar mai ales practica interpretării s-a răspândit și la greci, iar de aici la latini, unde *inbiliaeus* (annus) însemna "(an) jubiliar"; cu sensul de "bucurie", "satisfacție deplină", "sărbătorire" a fost împrumutat în franceză, *jubile*, de asemenea în alte limbi romanice. O evoluție semantică recentă a căpătat cuvântul în limbile iberice, unde *jubilar* înseamnă în spaniolă și portugheză și "a ieși la pensie". Cuvântul românesc *jubileu* a intrat în română ca împrumut din franceză.

SCRIITORUL DIN EXIL

de MARIAN BARBU

Una din preocupările editoriale ale Institutului European din Iași s-a concretizat în Colecția Memoriei. Din cărțile publicate până acum (17 la număr) reiese un interes crescând spre deschiderile enciclopedice, cu accent pe contribuțiile autorilor români din țară sau din străinătate. Într-o galerie prestigioasă se numără C. Ciopraga, Titus Raveica, Marcel Petrișor, Al. Husar, Gh. Barbul, dar și Helmut Kohl, Helen Keller ș.a.

În principiu, dominantă colecției vizează relația din interior, autorii fiind martori sau implicați în demersurile politice, sociale, culturale, diplomatice sau militare. De aici, credibilitatea enunțurilor netravestite, necosmetizate, atigând gradul zero al semnificațiilor.

Este de presupus că în spatele unui asemenea text se află o bogată experiență de viață, pe care solicitările actuale pentru tipar obligă la o riguroasă discernere, logică și coerență. S-ar deduce astfel că tendința de literaturizare (Doamne fereste!) este exclusă *ab initio*. Pe de altă parte, gândul unui partizanat ar fi mai mult decât păgubos, ar crea precedente periculoase mai ales pentru istorici, geografi, literați. Deoarece aceștia, și nu numai ei!, chemați să își reveleze o idee, să folosească un text, ar constata - *horrore dictu!* - că totul a fost fals, încărcat ori sufocat de subiectivitate.

Și totuși! Iau două exemple de notorietate, pentru a convinge de sobrietatea și responsabilitatea științifică (majoră) a celor care au publicat cărțile: Gheorghe Barbul, **Al treilea om al axei. Memorial Antonescu**, și Helmut Kohl, **Am vrut unificarea Germaniei**. Ca fost secretar al mareșalului Ion Antonescu, Gh. Barbul (astăzi, trăitor în Franța), diplomat de carieră, scrie pe un ton de-a dreptul cuceritor despre marele militar, om politic și cărturar, căruia i-a fost dat să hotărască destinele României într-un moment istoric tulburător. Credibilitatea impresionantelor depoziții ale lui Gh. Barbul nu stârnește controverse. Dar noi fiind români, având o dominantă arhicunoscută, de a fi curioși în fel și chip, am căzut în suspiciune. Ea poate fi inclusă într-o diplomatie primară, de care, din păcate, nu vrem să ne debarasăm. De aici, interminabile procese, postume întreținute cu zel de presă. (Refuz aprioric să pun bază pe limbajul din radio și televiziune, chiar dacă instanțele judecătorești admit ca probe casetele audio și video.)

În cazul cărții lui Helmut Kohl, la noi în țară, cel puțin cât sunt eu de informat, cartea n-a stârnit controverse. Până la un punct, totul este de înțeles. Ca artizan al mării răsturnări de regim politic, l-a influențat metodic și îndelungat pe Gorbaciov care i s-a alăturat, ca la șah, după mai multe runde. Convenția lor este cel mai important act politic al ultimelor cinci decenii din secolul al XX-lea european. Consfințirea oficială, dincolo de subtextele și subtilitățile ce decurg din însăși realizarea lui, a pus capăt (nu știu dacă pentru totdeauna, atâta timp cât mai sunt pe glob țări care mai au regimuri socialist-comuniste) unei

faimoase legi cu privire la făurirea istoriei de către „masele largi populare“.

Ce va urma după unificarea Germaniei, se va vorbi (și va trebui să fie așa!) peste patru-cinci decenii, când nou-născuții din părinți... estici vor fi trăitori sub pavăza țării reîntregite.

Sic tranzit gloria mundi!

A XVIII-a carte din Colecția Memoriei a fost semnată, în anul 2001, de româncea Virginia Șerbănescu, intitulându-se **Scânteii din vatra vremii** (327 pagini).

Autoarea descinde pe linie maternă și paternă din vechi generații de boieri români, atestați din secolul al XV-lea, dânsa fiind din treapta a XVII-a a acestui nobil arbore genealogic (reprodus, din păcate, într-un mod ilizibil, fad. El trebuia tipărit, nu reprodus!)

După o formulă consacrată, Virginia Șerbănescu a rămas urmașă demnă a boierilor de viță veche. Aflată în Germania, după sofisticate avataruri (primind cetățenie în 1984), amintirile sale au două trăsături: a) de informare exactă a evoluției sistemului socio-politic din România (1920 - 1999). Relatările oferite sunt deja cunoscute din alte surse, numai că scriitoarea le raportează, în permanență, la familia sa și a cunoscuților apropiați. Este de bănuț faptul că nota de exactitate în ceea ce privește propria-i biografie nu trebuie pusă nici o clipă la îndoială. Că dânsa a ținut un jurnal în care și-a consemnat imediat impresiile, a reprodus note, scrisori, convorbiri telefonice ș.a.; b) circulă într-un memento drapat în permanență de un *distinguo*, analiza excelentă a actului cultural, cu accente firești pe evoluția societății românești după 1945. Biografia autoarei are câteva repere intelectuale, demne de o renaștere contemporană. Fiică de medici, actriță, traducătoare, poetă, prozatoare, dramaturg, publicistă de vocație, îndrumătoare de cenaclu literar, Virginia Șerbănescu a fost ca o busolă, care, arătând în permanență nordul, a vrut să impună valori, iar prin consacrarea lor să atragă atenția Europei asupra importanței scrisului românesc.

Desigur că toate acestea au fost posibile și pentru faptul că autoarea, stăpânind bine limbile franceză, engleză și germană, trăind într-un mediu intelectual ales, cunoscând în detaliu viața medicală, literară și diplomatică, învățământul, a putut să fie orientată în atâtea domenii fundamentale ale unei spiritualități; stilul eteroclit al cărții, prin însăși formula de scris adoptată - memorii - este presărat cu vizibile note, marginalii la tristețile consumate, cauzate nu numai de moartea rudelor (străbunici, bunici, părinți), dar și a marilor personalități literare apropiate sieși: Alice Voinescu (pentru care are un adevărat cult), Gala Galaction, Mihail Sadoveanu etc.

Din acest punct de vedere, viitorii biografi ai acestor scriitori au deja în cartea **Scânteii din vatra vremii** bogate informații și opinii, care le pot orienta (poate) altfel nu numai viața, ci și opera. Fiindcă trebuie precizat un fapt demn de o mare scriitoare - Virginia Șerbănescu - cu știință sau fără, a armonizat pe spații întinse dimen-

siunile istoricului, documentaristului, istoricului literar, colegului de breaslă, arhivistului și criticului de profesie. Toate acestea nu numai să se lumineze pe sine, ca parte integrantă în fenomenul survolat sau reflectat, ci pentru a crea o panoramă edificatoare a la Guernica lui Picasso. Căci nu este vorba de Războiul stelelor, ci de lupta cu tine, cu amintirile tale, care să nu cadă nici în solemnitatea oficialităților, dar nici a sentimentalismelor desuete, pentru că *fugit irreparabile tempus*.

Sub semnul celor două dimensiuni semnalate și dezvoltate în linia unui specific cultural, **Scânteii din vatra vremii** rămâne o carte de referință, care se poate situa (de ce nu?) lângă jurnalul marelui profesor Alice Voinescu.

Ca să folosim o expresie a lui Tudor Vianu cu privire la caracterul reflexiv al literaturii, vom observa în această carte, încărcată de succedanee tranzitive, o mulțime de gesturi de frondă, de atitudine. Dovada foarte limpede reiese din peregrinările funcționărești, la care a fost supusă pe vremea regimului totalitar. Cu o anumită mândrie scrie că tatăl său a refuzat la vremea potrivită „integrarea“, dar că un coleg de breaslă (Ștefan Nicolau) a acceptat pactul cu „diavolul roșu“ nemaicunoscând astfel „hărțuirea“. Autoarea însăși desprinde din propria-i biografie o asemenea secvență, pe care, paradoxal, nu o interpretează, ci doar o relatează. Vedem aici proba de demnitate a unui scriitor care nu s-a prosternat, dar nici n-a profitat în mod expres de ceea ce i s-a oferit.

Prin cartea Virginiei Șerbănescu - **Scânteii din vatra vremii** - defilează sute de nume, fiecare cu cazuistica sa. Dincolo de cele însemnate de istorie - pentru partea politică și diplomatică se află numele unor scriitori veniți din perioada interbelică până către regimul ceaușist. Prezența lor este mai mult racordată la autoare, în două-trei ipostaze ale biografiei sale: fie pe când era în biroul de conducere al cenaclului bucureștean „Th. Neculuță“ (deh, vremurile!), ori al faimosului cenaclu „Tudor Vianu“ - fiind în apropierea multor scriitori și cadre universitare, medici publiciști vestiți -, fie ca membră a S.R.S.C.-ului (Societatea Română pentru Răspândirea Științei și Culturii), ocazii cu care a conferențiat pe teme literare diverse (românești și universale), ori ca traducătoare din limba franceză. Cultura română îi datorează distinsei doamnei Virginia Șerbănescu (născută la Cluj, în 10 iunie 1921) câteva traduceri de excepție rămase până astăzi adevărate modele în domeniu: **Epopcea lui Ghilgames** (în versuri și proză), **Literatură-Creație-Succes-Durată** de Fernand Baldensperger, **Texte alese din Enciclopedia Franceză**, **Olympio sau Viața lui Victor Hugo** de André Maurois.

Desigur că în cadrul unei activități prestigioase și-a făcut loc poetul, prozatorul și dramaturgul. Excepție doar un titlu al romanului **Lunga veghe de la Cozia**, proză istorică de mare travaliu documentarist, dar de sublimă frumusețe stilistică.

Virginia Șerbănescu a început veacul al XXI-lea și mileniul al treilea tot ca scriitoare de limbă română, aflată încă sub sabia istoriei dincolo de hotarele țării. Matricea și gândurile sale au rămas însă tot în patria de odinioară, care a ocrotit-o pilduitor pe măsură ce peisajul și destinul României i se relevau în consens cu aspirațiile sale.

UN LENAU ROMÂN?

de CONSTANTIN CUBLEȘAN

Există în toate literaturile mici un anume complex de... inferioritate, în virtutea căruia căutându-se mereu, pentru reprezentanții acestora, raportări la modele din literaturile mari, în dorința exprimării unor echivalențe, pentru a impune, prin asociere, o cotă de altitudine etc., ce nu se dovedesc, întotdeauna, a fi cele mai ferice. Fie pentru că se forțează o recunoaștere nevalidabilă (pe bietul Nicolae Skeletti, datorită formării sale intelectuale în sfera culturii germane, *junimiștii* îl umeau: „Uhland al României“), fie pentru că apropierea se face... după ureche, la o primă impresie, fără justificări temeinice de identificare, în detaliu (și nu numai) semificativ al exercițiului creator însuși. Este cazul lui Eminescu, pe care nu puțini din exegeții acestuia l-au așezat în imediata vecinătate a lui Lenau, ba mai mult chiar, l-au îndatorat acestuia etichetându-l - ca titlu de blazon - a fi un Lenau român. Expresia, devenită de-a lungul vremii un veritabil loc comun, un clișeu preluat de la unii la alții în virtutea tradiției, s-a impus în ciuda diverselor sesizări pertinente (vezi Zoe Dumitrescu-Buşulenga), ce atrăgeau atenția cu toată deferența, asupra rezonanței de epigonism din subsidiar, neîndreptățită, în care era împins astfel, poetul nostru, și pe bună dreptate Horst Fassel spunea, în 1992, într-un studiu publicat la München: „compararea operelor lui Eminescu și Lenau trebuie considerată ca o expresie relevantă a unității cuprinzătoare a literelor naționale europene“, în cadrul curentului larg al romantismului. Punerea în oglinzi paralele a vieții și operei celor doi scriitori, cu o meticuloasă și chiar severă articulație analitică, și-o asumă Dan Mănuță, într-un demers de reacție polemică, la urma urmelor, împotriva comodității comentatorilor ce nu cata-dixesc a verifica (ei înșiși), cu cartea în mână, sintagma. „Deși a fost apreciată, încă din 1909 drept «superficială», formula are totuși putere de circulație, datorită fie inerteției, fie comodității, fie necunoașterii realităților literare. În consecință, se impune o verificare a ei, spre a i se afla justificările și, dacă e cazul, valabilitatea.“

O primă observație, surprinzătoare în felul ei, pe care o face, Dan Mănuță, este aceea că apropierea între Eminescu și Lenau se înregistrează mai întâi, în publicații din spațiul germanic (unde Eminescu începea să fie receptat, la finele secolului al XIX-lea) din nevoia de a-i da cititorului un reper de orientare, situându-l pe poetul român într-un circuit valoric literar, într-o familie spirituală cunoscută publicului, speculându-se - ca un aspect de șocantă coincidență - sfârșitul celor doi, într-o casă de sănătate, suferind de boli psihice, tratați, în același sanatoriu, la Ober-Dobling, e drept la o bună distanță în timp unul de altul. (Lenau se stinge din viață în chiar anul nașterii lui Eminescu, 1850). „Formula“ este repede preluată în România, dar autorități în materie nu o agreează: Gherea, în

1890, o consideră nejustificată; în 1895, Raicu Ionescu-Rion se pronunță și el defavorabil, însă din 1896 Ilarie Chendi, unul din editorii poetului, „a contribuit mult la răspândirea și impunerea formulei în literatura română“. În 1910 un articol semnat de Mite Kremnitz, chiar în „Convorbiri literare“, cu acest titlu: **Un Lenau român**, pare să consacre definitiv eticheta. Dar, iarăși o observație, pe cât de surprinzătoare, pe atât de relevantă, a lui Dan Mănuță, ne avertizează asupra cadrului în care catalogarea referențială se impunea: „Până la primul Război Mondial, Lenau fusese cunoscut (la noi - n.n.) mai ales prin raportare la Eminescu“. Cu alte cuvinte, poetului nostru i se făcea un omagiu ca echivalent al cuiva pe care aproape nimeni nu-l cunoștea, dar acreditat cu cote de altitudine valorică superioară doar pentru faptul de a fi aparținut literaturii germane, oricum prestigioasă pe mapamond. Dar, să fim drepti, Eminescu l-a cunoscut și l-a tradus pe Lenau (**Foaie veștedă și Stai deasupra-mi**, două poezii în care *prelucrarea* este evidentă; Eminescu „folosește un lexic specific, înlocuind imaginile lui Lenau cu acelea proprii poeziilor sale de dragoste“, „schimbă ritmul poeziei originale“, „modifică sistemul de rime“, astfel încât ele pot fi foarte bine asumate creației sale originale), s-a format „în medii literare germane și românești în care numele lui Nikolaus Lenau era o valoare poetică frecvent invocată“, comparațiile biografice și de creație, între cei doi, pun în evidență deosebiri flagrante ce nu mai justifică, în nici un fel, subordonarea lui Eminescu aureolei romanticului de expresie germană („N. Tcaiciu-Albu împinge atât de departe paralelismul tematic încât îl consideră pe Eminescu drept un discipol al lui Lenau“). Recapitulând în paralel biografia celor doi, Dan Mănuță concluzionează - în ciuda faptului că referitor la regimul de studii se remarcă „o indisciplina cultivată constant la cei doi“, că ambii au urmat cursuri universitare la Viena, preocupați de aproximativ aceleași discipline: filosofie, religie, istorie, dar și matematică, științe politice, drept - „această asemănare se arată nespecifică, întrucât mulți alți scriitori au avut o tinerețe asemănătoare, cel puțin sub raportul neadaptării la rigorile studiului sistematic“ ș.a.m.d. În plan literar, deosebiri se cer mai bine nuanțate, ceea ce Dan Mănuță și face. În privința poeziei erotice, dacă acceptăm legătura „misterioasă“ a lui Eminescu, la vârsta adolescenței, cu o „presupusă țărăncă, numită Casandra lui Gheorghe Alupului“, a cărei moarte îl va afecta profund, pusă în pandant cu „o iubire puternică de tinerețe“ a lui Lenau, între 1823 - 1827, cu o anume „Berta Hauer, tânără de condiție modestă“, legătură cu „destule părți misterioase“, se vor constata deosebiri „foarte mari“, Lenau „va converti experiența erotică nefastă într-o lirică predominant intimistă (...) total opusă liricii eminesciene ocazionate de o experiență asemănătoare (...) în cazul lui Eminescu, sentimentul erotic este determinat de un profund narcisism. Referindu-se apoi la „capcana pesimismului prezent în modul de a fi al celor doi poeți“, Dan Mănuță marchează cu finețe motivele care „adâncesc deosebirile dintre Lenau și Emi-

nescu“, vizibile în „gradul de prezență a melancoliei și disperării“. Acestea apar la Lenau cu o frecvență „aproape dominatoare“, numai că „sentimentul de Weltschmerz e absent însă la Eminescu, atât sub raportul biografiei, cât și sub raportul operei. Nici în cele mai dificile momente din viața sa, poetul nu s-a simțit zdrobit de chinurile universului și nici nu s-a considerat un izolat“, în vreme ce Nikolaus Lenau „a fost realmente un solitar“. În privința atitudinii față de religie, Eminescu „nu a manifestat niciodată o preocupare specială (...) Nu se poate afirma despre el, ca despre Lenau, că a fost un «homo religiosus». Diferită a fost și „implicarea politică“ a celor doi: Lenau „nu a avut o angajare politică declarată“, în schimb „Eminescu s-a implicat puternic în viața politică a României din a doua jumătate a secolului al XIX-lea“ etc.

Comparând structural și ideatic marile poeme ale celor doi, Dan Mănuță limpezește convingător asemănările și deosebirile dintre cei doi romantici. „Fără îndoială - spune criticul -, cei doi sunt, în primul rând, lirici. Dar de aici și până la a găsi identități se impun obstacole insurmontabile (...) La Nikolaus Lenau, natura este doar «un etat d'âme», o stare sufletească automatic romantică“, (se fac referiri, *in excensu*, la *Waldlieder* sau *Der Urwald*) în vreme ce la Eminescu (în exemplificare vine **Ce te legeni...**) „sentimentul scurgerii inexorabile a timpului înlocuiește sentimentul thanatic (...) Codrul nu este un termen de comparație precum în cazul poeziei lui Lenau (...) La Eminescu, predomină trăirea metaforică, întrucât «codrul» este însăși lumea lui interioară“. Și, mai departe: „Diferența de perspectivă lirică este atât de mare, încât era imposibil ca Eminescu să fi împrumutat din poezia lui Lenau - așa cum s-a afirmat expresia «verlassen und verdorft», pe care a transpus-o drept: „Și mă lasă pustiit./ Veștejit și amorțit“. La Eminescu, toate componentele naturii au fost incluse într-un uriaș *locus amoenus*, conceput ca un paradis în care regnurile comunică fără nici o dificultate și care nu se mai înscrie, riguros, în paradigma romantismului“. Nici în domeniul dramaturgiei influențele nu sunt mai pregnante. Nici în privința modelelor prozodice (atâta doar că ambii au avut modele în arhitectura strofică a poeziei germane de la mijlocul secolului al XIX-lea). Nici în privința fantasticului: „Eminescu s-a îndreptat către mit și legendă, în timp ce Lenau a preferat istoria și dezbateră religioasă“.

Riguros analitic, atent mereu la nuanțele de subtilitate interpretativă pe care le-au etalat alți exegeți, cu promite exemplificări în germană, în original, studiul comparatist al lui Dan Mănuță este unul menit a clarifica și a concluziona categoric lunga carieră a formulei, prea ușor acceptată în literatura română: *Eminescu, un Lenau român*, stabilind că „o comparație între operele lui Lenau și Eminescu se poate face numai din perspectiva preferinței particulare a lui M. Eminescu pentru întregul romantism german, precum și din perspectiva situării ambilor scriitori în ramele largi ale romantismului european.“

UN CARAGIALE ÎN AFARA „EPIDEMIEI“

de MARIA LAIU

După ce ani la rând ne-am lamentat că nu se montează Caragiale, că nu respectăm cum se cuvine memoria marelui dramaturg, iată că am ajuns, acum, să avem un întreg an Caragiale. Inițiativă, în definitiv, stimabilă a Ministerului Culturii și Cultelor și a Teatrului Național „I.L. Caragiale”: Anul Caragiale - înnobit cu un festival Caragiale, ce se va desfășura la un moment dat pe scena TNB, firește, după ce se vor fi ales

Adriana Ghiniță și Costin Gavăza

producțiile cele mai reprezentative (selecționate, normal, cu subiectivitatea aferentă de către o comisie, evident contestabilă) din multele câte se vor aduna și cu care - teamă mi-e! -, adesea, abia de se va putea bifa o „acțiune”. O „epidemie” Caragiale nu cred că va fi în stare să compenseze golul ultimilor zece-doisprezece ani, când piesele sale au fost puse în scenă cu destulă parcimonie.

Am văzut, de curând, la Teatrul de Stat din Arad, premiera cu **O noapte furtunoasă**, în regia lui Ion Mircioagă (scenografia: Mihai Călin Păcurar, mișcarea scenică: Hugo Wolff). Mărturisesc, m-am dus acolo cu inima strânsă; nu cunoșteam colectivul (în afara unui singur actor - Zoltan Lovas -, înalt, frumos, talentat, cu expresivitate scenică deosebită, dar el singur nu avea cum da strălucire întregii reprezentații). Eram încrezătoare în profesionalismul lui Ion Mircioagă, însă nu aveam cunoștință să mai fi montat Caragiale...

Prima surpriză: distribuția era în exclusivitate tânără (Bogdan Costea - Jupân Dumitrache -, cel mai vârstnic, nu depășea 45 de ani), îndepărtându-ne cu totul de variantele deja clasicizate. A doua surpriză: cheia spectacolului o constituia coregrafia. Personajele-marionete, când stricate, când funcționând impecabil, se mișcau după un libret sofisticat, nealterând trama caragialiană, chiar potențând ridicolul situațiilor, grotescul

eroilor. Se ajungea la scene de un comic elaborat, mai subtil. Versiunea are originalitate. Un balet savant constituit cu actori agili, expresivi, bine antrenati și care au urmat cu încredere traseul regizoral. Un decor suplu, cu multe compartimente (asemănătoare cabinelor de vot) care se închideau și se deschideau ușor și cu o pasarelă pe care lumea se agita de colo până colo, era vizibil făcut pentru a sluji mișcării scenice, mai mult decât spectacolului în sine. Muzica, destul de amestecată, era, în mare parte, *ghiduşă*, te purta cu gândul spre „epoca de aur” nu de tot uitată.

Din distribuție m-au impresionat Bogdan Costea - într-un Jupân Dumitrache neașteptat de *verde*, de viril, dar cam indiferent la nuri consoartei (probabil că în nopțile în care patrula prin oraș va fi fost adăstând la o ibovnică de suflet), cam fudul, cum „stă bine” proștilor; Carmen Vlaga - într-un Spiridon șugubăt, simpatic, fără mari pretenții de căpătuială, dar, mai ales, Zoltan Lovas - un Chiriac sictirit, procopsit cu o Vetă pe care o iubea mai mult din comoditate (ce să mai caute prin vecini, dacă femeia se află la îndemână, e docilă și pasională!). Un Chiriac cu apucături de Don Juan, adică stilat, dezabuzat. În fine, un Chiriac răsându-și în barbă de toți și de toate.

Neinspirată distribuția Adrianei Ghiniță în Veta și a Dorinei Darie-Peter în Zița. Le-aș fi văz mai degrabă... *viceversa*. Cât despre Costin Gavăza în Rică Venturiano - era singurul care-mi aducea aminte de varianta scenică cu Radu Beligan. Înalt, filiform, cu o plastică a trupului deosebită călca prea apăsat pe urmele maestrului. Călin Stanciu, în Nae Ipingscu, s-a dovedit util, fără strălucire.

Spectacolul de la Arad nu este unul de duzină. Este riguros construit, are umor (poate mai puțin decât ne-am fi așteptat, dar de o mai bună calitate decât cel de prin alte versiuni scenice), are idei. E proaspăt, îți spune ceva. Nu te plictisește nici o secundă.

cenaclu

În general, grupările literare „cu program” și-au avut începuturile în locuri neînsemnate, parcă lanume căutate: „Singaporeni” în bodega „Peștera”, „Teatrul (în) Pod”, „Dada” și avangardisții în spații minuscule (cel al lui Tzara din Zürich e neînchipuit de mic), „Cenaclul de Luni” - poate ultimul cenaclu „cu direcție” și mentor (prof. N. Manolescu) într-un spațiu anodin din Casa de Cultură a Studenților bucureșteni. Proaspătul „EURIDICE” pleacă la drum în papuci de mătase; Sala Oglinzilor a Casei Scriitorilor, foaie literară proprie (supliment al cotidianului „Ziua”) transportată de ziar în întreg tirajul său, la inaugurare: televiziuni, radio, presă scrisă, sonorizare perfectă a sălii, protocol (consumabil), sală arhiplină cu lume literară și curioși din toate generațiile. Sunt oare aceste mijloace și ambianțe suficiente de... puține? Greu de spus și, evident, devreme. Organizatorii (ziarul „Ziua” prin S.R. Stănescu, Uniunea Scriitorilor prin N. Breban, Ștefan Agopian, anunțat ca „redactor-șef” al suplimentului „EURIDICE”, în fapt, „dracul” ce a pornit această avalanșă de miercuri seara, criticul literar Marin Mincu „președinte-îndrumător” al cenaclului - au motivat coerent pornirea la drum prin întâmpinări juxtapuse. În structura ședințelor de lucru se va recurge de fiecare dată (oare?) la o lectură a unui consacrat („fără discuții”?!) și a unei alteia din creația unui tânăr în pragul debutului.

„Deschiderea” (ca la șah și ca la pârtia de schi) a făcut-o cunoscuta poetă, traducătoare, eseistă și orientalistă Grete Tartler. A citit poeme profunde, fără încifrări programatice, cu amărăciuni luminoase și cu aluzii, la valori spirituale consacrate,

SĂ LUĂM AMINTE (EEE!)

perene, cu „schități epice” topite în substanța lirică. Se mai păstrează, poate, spiritul „Generației '70”, căreia i-a prisosit temeinica pregătire intelectuală și informația solidă ca să poată deveni și „grupare”, mulțumindu-se cu... individualități puternice.

Cenaclul propriu-zis a propus discuțiilor poezia Elenei Vlădăreanu. Poezii într-un grupaj omogen ca tonalitate și zonă de autocăutare, în general texte-protest cu adresare nu îndeajuns de concretă și motivată, cu un limbaj frust, izvorând dintr-o psihologie a obsesiilor sexuale (nu erotice), mici manifeste ale neîmplinirilor și ale tragediei necomunicării, poezii greu de asociat terminologiei consacrate a lirismului. Nu foarte relevante pentru posibilitățile tinerei poete (studentă la Filologie) din cauza partiturii pe o singură coardă și - tematic - a impresiei de manifest feminist. Ar fi curios cum ar suna (și) eventuale poezii ale Elenei Vlădăreanu din „specii mai puțin găfâite” (meditații, rememorări, elegii), unde să se vadă și talentul „de travaliu”, fie ele inspirate de aceleași sondări ale angoaselor, ale solipsismului. Principala calitate subliniată de vorbitori (Octavian Soviany, Marius Gălățeanu, Horia Gârbea, Mariana Ionescu, Grete Tartler, George Pruteanu) ar fi „forța fluidului poetic” și a limbajului utilizate de Elena Vlădăreanu. Autoarea nu cred că se mulțumește cu

atât, celelalte componente ale talentului ce - sigur - o ambiționează au rămas nepomenite. În plus, a „plutit” peste intențiile vorbitorilor un spirit de „ocrotire” a poetei, de „scuzare” a acestui gen de poezie, de care, în mod sigur, nu era nevoie. Ca și cum fiecare bănuia că va lua după el cuvântul un altul ce „va face praf” poeziile citite. S-a dovedit că n-a fost cazul, dar a rămas senzația că obiectul discuțiilor ar fi „un poet instituționalizat”. Elena Vlădăreanu a și șocat pe cei veniți să vadă bătaia cu flori la șosea (unele mame au venit cu copile nevârstnice pentru perceperea unor asemenea texte), s-a și ieșit jenant ori ostentativ din sală, iar dacă asta s-a și urmărit, atunci totul a fost O.K. „Vine cine vrea, rămâne cine poate.” Să sperăm că „vor putea” cei necesari, înțelegători, profesioniști.

Încă ceva: A cam lipsit tinerețea, înțelegă că spirit de solidaritate, energie, chiar umor. Cam timorat și prea doctoral criticul Marin Mincu pentru a favoriza și zâmbetele. Să ne amintim că la „Junimea” însuși marele Maiorescu era întrerupt cu câte o glumă, cu câte o epigramă. Azi, asemenea „întreruperi” ar fi interpretate ca... intertextualiste.

(Un chibiț din cei lucizi/
Multiplicat de oglinzi)

NOMINALIZĂRI

Întrunit în ședința din 8 mai a.c., Juriul pentru acordarea Premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 2001 a hotărât, prin vot, următoarele nominalizări:

PROZĂ

Constantin Arcu, **Faima de dincolo de moarte**, Ed. Cartea Românească
 Adriana Bittel, **Întâlnire la Paris**, Ed. Compania
 Petru Cimpoeșu, **Simon Liftnicul**, Ed. Compania
 Lucian Vasiliu, **Grenade și Îngeri**, Ed. Junimea
 Alexandru Vona, **Misterioasa dispariție a orașului din câmpie**,
 Ed. Apostrof
 Dumitru Țepeneag, **Maramureș**, Ed. Dacia

POEZIE

Adrian Alui Gheorghe, **Îngerul căzut**, Ed. Timpul
 Valeriu Mircea Popa, **Camera de subsol sau răscumpărarea**,
 Ed. Vinea
 Ion Stratan, **Spălarea apei**, Ed. Eminescu

DRAMATURGIE

Gellu Dorian, **Cațavencii/ Lupii domestici**, Ed. Timpul
 Eugen Șerbănescu, **Sonată pentru Saxofon și Eva**, Ed. Du Style
 Matei Vișniec, **Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal**, Ed. Aula

CRITICĂ, ISTORIE LITERARĂ, TEORIE LITERARĂ ȘI TEATROLOGIE

Nicolae Manolescu, **Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu**, vol I-III, Ed. Aula
 Dan Horia Mazilu, **O istorie a blestemului**, Ed. Polirom
 Ion Pop, **Viață și texte**, Ed. Dacia

ESEURI, JURNALE, MEMORII, PUBLICISTICĂ

Mircea Cărtărescu, **Jurnal**, Ed. Humanitas
 Liviu Ciocârlie, **De la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri**,
 Ed. Polirom
 Grigore Ilisei, **Divanuri duminicale**, Ed. Polirom
 Gabriel Liiceanu, **Declarații de iubire**, Ed. Humanitas
 Andrei Oișteanu, **Imaginea evreului în cultura română**,
 Ed. Humanitas
 Horia-Roman Patapievici, **Omul recent**, Ed. Humanitas

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

Micaela Ghițescu pentru **Erico Verissimo - Chantecler (Timpul și Vântul, VI), Umbra îngerului (Timpul și vântul, VII)**, Ed. Minerva
 Emil Iordache pentru **N.V. Gogol - Opere**, vol. II, III, Ed. Polirom
 Virgil Stanciu pentru **Ian McEwan - Amsterdam**, Ed. Polirom

TRADUCERI DIN LITERATURA ROMÂNĂ ÎN LIMBI STRĂINE

C. Frosin, **Urmuz**, Ed. Cartea Românească
 Miron Kiropol, **Mihai Eminescu - Poesies**, Ed. Albatros

pentru premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 2001

Matei Albastru, **Antologie lirică Orfeu**, Ed. Romania Press & Log Wien

DICȚIONARE ȘI EDIȚII CRITICE

Agende literare – „**Sburătorul**”, vol. V, ediție de Monica Lovinescu și Gabriela Omăt, Ed. Minerva
Dicționarul scriitorilor români, vol III (M-Q),
 coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu, Ed. Albatros
 Ion Ghica, **Scriitori către V. Alecsandri**, ediție integrală de C. Mohanu, Ed. Albatros
 B.P. Hasdeu, **Publicistica politică 1869-1902**,
 ediție îngrijită de I. Opreșan, Ed. Saeculum I.O.
 Ion Pillat, **Opere**, vol II-III, ediție îngrijită de Cornelia Pillat,
 Ed. Du Style

LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET

Ioana Diaconescu, **Poveste cu un vampir și două pisici**,
 Ed. Ion Creangă
 Alexandru D. Lungu, **Duminicile unei veri**, Ed. Axa
 Spiridon Vangheli, **Copii în cătușele Siberiei**, Ed. Oltița, Chișinău

DEBUTURI

Dan Buciumeanu, **Dosoftei poetul. O hermeneutică a „Psaltirii în versuri”**, Ed. Viitorul Românesc
 Adrian Buz, **Ultimul capitol**, Ed. Mașina de Scris
 Nicoleta Cliveț, **Ioan Groșan - monografie**, Ed. Aula
 Daniel Cristea-Enache, **Concert de deschidere**,
 Ed. Fundației Culturale Române
 Mira Feticu, **Femei cu veverițe**, Ed. Crater
 Radu Neculau, **Filosofii terapeutice ale modernității târzii**,
 Ed. Polirom
 Gelu Negrea, **Anti-Caragiale**, Ed. Cartea Românească
 Florin Constantin Pavlovici, **Tortura pe înțelesul tuturor**, Ed. Cartier
 Catrinel Popa, **Caietul oranj**, Ed. Cartea Românească
 Mihaela Popescu, **Scrisoare către tine**, Ed. Aggressive Media
 Răzvan Țupa, **Fetiș**, Ed. Semne
 Adrian Urmanov, **Cărnurile canonice**, Ed. Pontica

Dintre acestea, următoarele trei titluri reprezintă nominalizările pentru Premiul de debut „Laurențiu Ulici”, oferit de Fundația „Laurențiu Ulici”:
 Mira Feticu, **Femei cu veverițe**, Ed. Crater
 Florin Constantin Pavlovici, **Tortura pe înțelesul tuturor**, Ed. Cartier
 Mihaela Popescu, **Scrisoare către tine**, Ed. Aggressive Media

Pentru Premiul pentru traduceri și filologie, oferit de Fundația „Andrei Bantaș” au fost făcute următoarele nominalizări:

Ion Acsan, **Flavius Josephus - Antichități iudaice**, Ed. Hasefer
 Irina Horea, **J.R.R. Tolkien - Întoarcerea regelui – Stăpânul inelelor**,
 Ed. RAO
 Antoaneta Ralian, **Saul Bellow - Ravelstein**, Ed. Polirom

Scriitorii premiați în cadrul zilelor revistei „Convorbiri literare“

1. **Dante Cerilli** - Premiul special pentru afirmarea latinității în contemporaneitate
 2. **Nicolae Leahu** - Premiul pentru reușita culturală a revistei „Semn”, care apare la Bălți și este citită în toate colțurile țării
 3. **Ion Beldeanu** - Premiul pentru deschiderea literară și culturală a revistei „Bucovina literară”, care a împlinit, de cutând, 60 de ani
 4. **Francisca Ricinski Marienfeld** - Premiul pentru cultivarea dialogului cultural român-german promovat prin revista „Dichtungsring“
 5. **Cristian W. Schenk** - Premiul pentru excelența programului editorial al Editurii Dionysos
 6. **Dumitru M. Ion** - Premiul pentru performanța culturală a Festivalului Internațional de Poezie „Noptile de poezie de la Curtea de Argeș“

7. **Ioan Holban** - Premiul pentru coerența și expresivitatea profilelor critice contemporane
 8. **Marian Popa** - Premiul pentru cuprinderea întregului spectru al literaturii române din perioada postbelică până la Revoluție
 9. **Ștefan Oprea** - Premiul pentru întreaga sa operă dramaturgică
 10. **Lucian Alecsa** - Premiul pentru construcțiile românești
 11. **Leo Butnaru** - Premiul pentru înălțimea expresiei lirice și altitudine civică
 12. **Mircea Muthu** - Premiul pentru subtilitatea eseisticii sale, susținută de o comparativă de anvergură
 13. **Mihai Cimpoi** - Premiul *Opera Omnia*

N.r.: Istoria... lui Marian Popa se află la al patrulea premiu. Se va opri aici?

Premiile pentru literatură ale Prefecturii Alba

1. **Ștefan Broască** - Cernăuți
 2. **Ioan Maris** - Sibiu
 3. **Radu Rotaru** - Iași
 4. **Ioan Buzăși** - Blaj
 5. **Dumitru Vatamaniuc** - București
 6. **Constantin Cubleşan** - Cluj Napoca
 7. **Vasile Tărățeanu** - Cernăuți
 8. **I.P.S. Andrei** - Alba Iulia
 9. **Ovidiu Drimba** - București
 10. **Vasile Malanețchi** - Chișinău
 11. **Dan Miloș** - Mediaș
 12. **Eugeniu Nistor** - Târgu-Mureș
 13. **Marius Porumb** - Cluj Napoca
 14. **Petru Anghel** - Alba Iulia
 15. **Paula Romanescu** - București
 16. **Bruno Rambis** - Genova
 17. **Damian Ștefan** - Cluj Napoca
 18. **Marius Tupan** - București

kenji miyazawa

GHINDELE ȘI PISICA SĂLBATICĂ

S-a născut în prefectura Iwate din nordul Japoniei, primește o educație în spirit busist. Influența busistă se face simțită în volumul său de poezii *Haru to Shura* (Primăvara și Asura), în care exploatează la maxim particularitățile limbajului. În afară de poezie, autorul scrie și povestiri pentru copii, în care, însă, încearcă discret să atragă și atenția adulților prin pilde sau reflecții voalat mascate: *Chumon nō ōi* *ryoriten* (Restaurantul cu multe comenzi); *Ginka Tetsudō no yoru* (Noaptea căii ferate inter-galactice); *Kaze no Matasaburō* (Matasaburo, copilul vântului). Elementele definitorii din povestirile sale sunt inventivitatea și nostalgia inocenței juvenile, dublate de un umor fin. Miyazawa Kenji reușește să creeze o lume plină de culoare care trăiește între răs, naivitate și, uneori, cruzime.

O scrisoare ciudată ajunsă sâmbătă seara acasă la Ichirō:

19 ale lui Septembrie
Preastimabilului Ichirō Kaneda

Sper că sunteți bine mersi și sănătos. Măine voi judeca un proces complicat, așa că vino! Vă rog să nu aduci armele de vânatoare!

Pisica Sălbatică,
Cu drag.

Asta era tot. Literele erau stângace, cu porci de cerneală luată pe degete. Dar Ichirō era în culmea fericirii. Băgă pe furis scrisoarea în ghiozdan și se puse pe țopăit și pe zbunguit prin toată casa.

După ce se vâri în pat nu reuși să adoarmă decât într-un târziu, gândindu-se la fața micuță a pisicii sălbatică și la procesul complicat de mâine.

Totuși, când Ichirō se trezi, afară era deja lumină în toată legea. Ieși afară. Sub cerul albastru, munții din jur se înălțau semeți, parcă abia creați. Ichirō mâncă în grabă și se cățăără pe poteca de lângă râu, pornind-o spre sud.

Vântul bătea prin crengi, iar castanii își lepădau fructele în ploaie. Ichirō ridică privirea înspre castan și-l întrebă:

- Castan-castanule, n-a trecut pe aici pisica sălbatică?, iar castanul se opri din foșnit și îi răspunse:

- Pisica sălbatică? Dis-de-diminează zbură într-o trăsură spre răsărit.

- Spre răsărit, zici? Asta-i chiar direcția în care mă îndrept. Ciudat..

Oricum, o să mai merg puțin. Mulțumesc, castanule!

Castanul tăcu și își scutură din nou fructele.

Ichirō mai merse puțin și întâlni o cascadă suspinând din fluier. O cascadă suspinând din fluier este o stâncă albă ieșită din umbra pădurii, cu o crestătură mică din care apa țâșnește ca dintr-o melodie la fluier, transformându-se apoi într-o curgere de apă prăvălindu-se învolburată la vale. Ichirō se îndreptă spre cascadă și începu să zbiere:

- Hei, cântăreațo, pisica sălbatică n-a trecut pe aici?, și cascada îi răspunse susurând:

- Pisica sălbatică? Adineauri zbură într-o trăsură îndreptându-se spre Apus.

- Ciudat.. Apusul e chiar în direcția casei mele. Oricum, o să mai merg puțin. Mulțumesc, cântăreațo din fluier!

Cascada își continua netulburată cântecul.

Ichirō mai merse puțin și, la poalele unui fag, întâlni niște puietii albi care zdrăngăneau o muzică ciudată: *zbang-zdrang-bum-zdrang*. Ichirō se aplecă și îi întrebă:

- Hei, mititeilor, pisica sălbatică n-a trecut pe aici?, și puietii îi răspunseră:

- Pisica sălbatică? Dis-de-diminează zbură într-o trăsură spre miazăzi.

Ichirō dădu din cap.

- Păi, spre miazăzi sunt munții. Ciudat.. Oricum, o să mai merg puțin. Mulțumesc, micuților!

Și puietii își reluară - preocupați - hărmălaia lor ciudată: *zbang-zdrang-bum-zdrang*.

Ichirō mai merse puțin și văzu o veveriță care țopăia pe crengile unui nuc. Ichirō îi făcu semn cu mâna să se oprească:

- Hei, veverițo, pisica sălbatică n-a trecut pe aici?

Și veverița, făcându-și mâna streșină la frunte, îi răspunse lui Ichirō:

- Pisica sălbatică? Dis-de-diminează zbură într-o trăsură spre miazăzi.

- Spre miazăzi? Ciudat.. Mi s-a spus asta în două locuri. O să mai merg totuși puțin. Mulțumesc, veverițo!

Dar veverița dispăruse deja. Numai o creangă din vârf tremură, și frunzele fagului de alături străluciră pentru o clipă în soare.

Ichirō mai merse puțin, dar poteca de lângă râu se îngustă până pieri cu totul. În partea de sud a râului continua un firicel de drum, prelungindu-se într-o pădure întunecată de *kaya* (arbore japonez - asemănător nucșoarei - care dă o umbră extrem de deasă - n.s.). Pe acolo o apucă și Ichirō. Crengile de *kaya* se suprapuneau întunecat, încât nu se zărea nici un petec de cer. Drumul se făcu foarte abrupt. Ichirō se înroși la față, transpirația îi curgea șiroaie, dar el continua să urce cu hotărâre. Când ajunsese în vârful pantei, săgetă brusc lumina. În fața lui se întindea o pajiște aurie; vântul foșnea prin iarba, iar pajiștea era înconjurată de o superbă pădure de *kaya* de culoare măslinie.

În mijlocul pajiștii, un bărbat îndesat, cu genunchii îndoiți, ținând în mână un bici, se uita tăcut la Ichirō.

Ichirō se apropie de locul cu pricina, dar se opri uimit. Bărbatul era chior, iar ochiul nevăzător i se mișca alb și înspăimântător. Purta o haină ciudată, un fel de *hanten* (un fel de haină japoneză până la brâu, având mânecile foarte largi; este purtată de obicei la țară - n.n.), și picioarele, ca niște copite de capră, erau sucite rău, aducând cu linguri de servit orezul. Lui Ichirō i se strânse puțin inima, dar încercă să întrebe cu cât mai mult calm:

- O cunoașteți cumva pe pisica sălbatică?

Bărbatul îl privi pe Ichirō cu un ochi, strâmbă din gură și răsese scoțând un fel de mieunat:

- Stimabila pisică sălbatică o să se întoarcă aici acușica. N-oi fi jupânul Ichirō?

Ichirō tresări și se dădu un pas în spate:

- Da, eu sunt Ichirō. Dar de unde știți?

Bărbatul cel ciudat mieuna tot mai tare.

- Păi, nu văzuși scrisoarea?

- Da. De aceea am venit.

- Slovele fură cam stângace, zise el cu tristețe, privind în jos.

Ichirō zise împăciuitor:

- Hm, mie mi s-au părut destul de bine scrise.

Bărbatul se bucură de cuvintele lui, răsuflă adânc, se înroși până în vârful urechilor, își lărgi gulerul *kimono*-ului să se răcorească, apoi întrebă:

- Da' literele fură bine așternute?

Ichirō izbucni fără să vrea în răs și îi răspunse:

- Foarte bine scrise. Nici un elev din clasa a V-a n-ar fi putut scrie mai bine.

- Un elev într-a V-a? Adică un elev obișnuit, nu?, zise el fără tragere de inimă. Ichirō se grăbi să adauge:

- Nu, un elev în clasa a V-a de facultate!

Bărbatul se bucură din nou și toată fața îi fu numai zâmbet: *ha, ha, ha* - hohoti el.

- Scrisoarea o scrisese chiar eu.

Ichirō încercă să se stăpânească.

- Dar dumneavoastră cu ce vă ocupați?, întrebă el, și bărbatul deveni brusc serios:

- Eu-s vizitiul stimabilei pisici sălbatice.

În acel răstimp vântul începu să adie și suprafața ierbii să vălurească, iar vizitiul făcu o plecăciune respectoasă. Lui Ichirō i se păru ceva suspect și când se întoarse o văzu pe pisica sălbatică stând în picioare, îmbrăcată într-un *jinbaori* (vesta purtata în vechime deasupra armurii militare - n.n.) galben. Ochii verzi îi erau rotunzi și mari. Ichirō constată că urechile pisicii sălbatice sunt drepte și ascuțite. Pisica sălbatică se înclină în dreapta și în stânga. Ichirō o salută cu respect:

- Bună ziua. Vă mulțumesc pentru scrisoarea de ieri.

Pisica sălbatică își mângâie barba și își scoase dinlăună de importanță burta în afară.

- Bună ziua și bine ai venit. De fapt, alaltăieri a avut loc o ceartă. Am vrut să-ți cer și ție părerea în legătură cu procesul. Dar trage-ți puțin sufletul. Ghindele trebuie să sosească dintr-o clipă în alta. În fiecare an mă spetesc cu procesul acesta, zise ea, scoțând din buzunarul interior o tabacheră cu țigări răsucite din care luă una.

- Nu vrei și tu? îl invită ea pe Ichirō. Aceasta spuse uimit:

- Nu, mulțumesc...

Pisica sălbatică răsă copios.

- Ha, ha. Ești încă prea tânăr!

Scăpără cu delicatețe un chibrit, se strâmbă voit și inhală fumul albăstrui. Vizitiul pisicii sălbatice își păstră a poziție demnă, dar i se rostogoleau lacrimile de poftă, deși încercase din răspuțeri să se stăpânească.

În clipa aceea Ichirō auzi un scrâșnet ca și cum ar fi călcat pe niște bulgări de sare. Uimit, se aplecă și descoperi strălucind ici și colo în iarbă niște obiecte auri, rotunde. Când se uită mai atent, să tot fi fost cam trei sute de ghinde cu pantalonași roșii. Și toate făceau o hărmălaie de nedescris.

- A! Ați venit! Ați venit câtă frunză și iarbă. Hei, jupâne, sună odată din clopoțel! Taie iute iarba de-acolo, unde bate soarele mai bine, îi spuse grăbită pisica sălbatică vizitiului, după ce azvârli țigara.

Vizitiul, panicat tot, scoase de la brâu o coasă și o hârșâi prin iarba din fața pisicii sălbatice. Din cele patru colțuri, începură să curgă strălucitoare ghindele, făcând aceeași hărmălaie asurzitoare.

Vizitiul sună *cling-clang, cling-clang* din clopoțel. Pădurea de *kaya* preluă sunetul: *cling-clang, cling-clang* și ghindele de aur se liniștiră un pic. Fără ca Ichirō s-o fi văzut, pisica sălbatică se îmbrăcase într-o robă neagră de satin și se așezase plină de importanță în fața ghindelor. Ichirō își spuse că tabloul semăna leit cu cel al credincioșilor veniți în pelerinaj de la statuia Marelui Buddha din Nara. De data aceasta vizitiul bătu din bici: *pleosc, plici, poc, plici*.

Cerul era de un albastru perfect, iar ghindele erau tare frumoase, strălucind în bătaia soarelui.

- Astăzi este a treia oară de când judec acest proces. Ce-ați zice să vă împăcați?, zise pisica sălbatică dându-și aere, deși vocea îi suna puțin a îngrijorare.

Ghindele începură să strige din toate gurile.

- NUU! Nu se poate! Orice-ar fi, cele cu capul ascuțit sunt de viță nobilă! În plus eu am capul cel mai ascuțit dintre toate!

- NUU! Eroare! Cele cu capul rotund au sânge-albastru-n vine! Eu am capul cel mai rotund!

- Mărimea, mărimea contează! Cele mai mari sunt de familie bună! Iar eu sunt cea mai mare, așadar cea mai nobilă dintre toate!

- Nici pomeneală! Eu sunt cu mult mai mare. Nu știi ce-a spus ieri chiar domnul judecător?

- Aiurea! Auzi, mărimea?! Mărimea!

- Nu, cel mai bun la *oshikuramanju* (joc asemănător celui de "frunză" în care adversarul trebuie tras de pe culoarul său și dezecilibrat - n.n.) merită slăvit. Și asta o să vedem numai după ce o să jucăm *oshikuramanju*.

Toate se înfierbântaseră și zbierau ca din gură de șarpe că nu mai înțelegeai pe nimeni și nimic. În acel moment pisica sălbatică strigă:

- Liniște! Știți unde vă aflați? Liniștiți-vă, liniștiți-vă!, zberă pisica sălbatică. *Pleosc, plici, poc, plici* și în final ghindele se liniștiră. Pisica zise mângâindu-și barba:

- Astăzi este a treia oară de când judec acest proces. Ce-ați zice să vă împăcați?

La aceasta toate ghindele începură să strige din răspuțeri:

- NUU! Nu se poate! Orice-ar, fi cele ascuțite sunt de viță nobilă!

- NUU! Eroare! Cele rotunde au sânge-albastru-n vine!

- Aiurea! Mărimea!, zberău toate că nu mai înțelegeai pe nimeni și nimic. Pisica sălbatică strigă:

- Astăzi este a treia oară de când judec acest proces. Ce-ați zice să vă împăcați?

- NUU! Nu se poate! Cele cu capul ascuțit...

Din nou zarvă. Pisica sălbatică strigă:

- Liniște! Liniște! Unde vă treziți? Liniștiți-vă, liniștiți-vă!

Vizitiul bătu *plici, poc* din bici și ghindele se liniștiră toate. Pisica sălbatică îi șopti lui Ichirō:

- Asta-i situația. Ce să fac?

Ichirō răspunse răsând:

- Dacă așa stau lucrurile, uitați ce le-aș spune: cea mai nobilă este cea mai fraieră, cea mai lălăie și mai de fără căpătâi ("*donguri no takekurabe*" /concurs de înălțime între ghinde/, cu sens asemănător proverbului "*mult zgomot pentru nimic*" - n.n.) dintre ele. Asta-i învățătura mea.

Pisica sălbatică încuviință din cap, apoi, dându-și din nou aere, își desfăcu gulerul *kimono*-ului de satin să i se vadă puțin haina galbenă țesută în casă și apoi le spuse ghindelor:

Vasile Chinschi - Solemnitate

- Îmi dați voie? Liniște! Iată verdictul! Cea mai nobilă este cea mai fraieră, cea mai fără de căpătâi și cea mai găunoasă dintre toate.

Ghindele se arătară foarte mișcate. Atât de mișcate încât se băgară una într-alta.

Pisica sălbatică își scoase roba de satin, își șterse transpirația de pe frunte și îi luă mâna lui Ichirō în mâna sa. Vizitiul se bucură și el și mai pocni de vreo cinci-șase ori din bici: *plici, poc, pleosc...* pisica sălbatică grăi:

- Mulțumesc din inimă că ai rezolvat în numai un minut și jumătate un caz atât de spinos. Nu vrei să fii judecător onorific la tribunalul meu? Te rog să vii ori de câte ori primești vreo scrisoare de la mine. O să te răsplătesc de fiecare dată!

- Am înțeles, dar n-am nevoie de nici o răsplată.

- Nu, nu, insist! E o chestiune de onoare. Dacă mai trimit scrisori să-ți scriu numele: Ichirō Kaneda și că ești invitat la proces?

- Da, vă rog, zise Ichirō, și pisica sălbatică își mângâie barba ca și cum ar mai fi avut ceva de adăugat, ochii îi scăpărară, apoi se decise și grăi:

- În legătură cu scrisoarea... Pot să scriu: datorită unor chestiuni ce nu suferă amânare, prezența dumneavoastră e necesară de îndată?

Ichirō zise răsând:

- Mi se pare puțin hazliu... Poate ar fi mai bine să renunțați la bucata aceasta!

Pisica sălbatică își mângâie un timp barba, gândindu-se cu părere de rău că nu se exprimase tocmai bine. Se uită în jos și deodată renunță:

- Atunci, rămâne cum am stabilit. Cât despre răsplată, ce preferi între o cutie cu ghinde de aur și niște capete sărate de somon?

- Îmi plac ghindele de aur...

Pisica sălbatică se bucură că nu trebuia să renunțe la somon și îi porunci repede vizitiului:

- Adu imediat o cutie de ghinde cu aur din cele mai bune. Dacă nu ajung mai pune și din ghindele aurite. Hai, repejor!

Vizitiul băgă în cutie ghindele de adineauri, le cântări și exclamă:

- La fix!

Haina pisicii sălbatice fâlfâia în vânt. Stimabilul judecător se întinse, își închise ochii și zise înăbușindu-și un căscat:

- Jupâne, pregătește iute trăsura!

Trăsura făcută din ciupercuțe albe era bine pusă la punct. La ea erau înhâmați niște cai ciudați, de un cenușiu nedefinit.

- Să te conduc pân-acasă, îi zise pisica sălbatică.

Amândoi se urcară în trăsura și vizitiul puse înăuntru cutia cu ghinde.

Plici, poc, pleosc...

Trăsura zbură deasupra pajiștii. Pomii și tufișurile tremurau ca un fum. Ichirō privi ghindele de aur, iar pisica sălbatică se uita în zare, cu o figură nevinovată.

Pe măsură ce trăsura înainta, sclipirea ghindelor devenea din ce în ce mai palidă și mai îndepărtată. Când trăsura se opri, culoarea ghindelor se preschimbase deja într-un maroniu pal. Într-o clipă dispăru și roba galbenă a pisicii sălbatice și vizitiul și trăsura. Ichirō se afla în fața casei ținând în mână o cutie cu ghinde.

După această pățanie nu mai primi nici o scrisoare: "... pisica sălbatică, Cu drag". Ichirō se gândea uneori că totul se datora frazei aceleia nefericite...

Prezentare și traducere de

Raluca Nicolae

O CARTE PENTRU LECTURA NOASTRĂ

de ION CREȚU

Cine a urmărit o inițiativă consumată toamna trecută la Chicago a văzut renăscând speranța în viitorul cărții scrise - cale de un roman, cel puțin -, oricât de tiranică a devenit televiziunea. Este vorba despre apelul lansat de oficialitățile orașului ca toată lumea să citească aceeași carte, în același timp. Tomul ales este câștigătorul Premiului Pulitzer, în anul 1961, **To Kill a Mocking Bird - Să nu ucizi o pasăre cântătoare** de Harper Lee - cunoscut bine și de cititorul român. Bibliotecile din Chicago au pus la vedere peste 4000 de exemplare, inclusiv traduceri în spaniolă și poloneză. Librăriile au raportat o creștere bruscă a vânzărilor înainte chiar ca proiectul să debuteze oficial. Mary Dempsez, șefa librarilor chicaguani a declarat: "Este emoționant, în bună parte, fiindcă această carte tratează teme ca drepturile civile și justiția socială; în discuție intră totodată chestiunea creării unei culturi a lecturii."

Ideea ca toți locuitorii orașului, sau oricum, cât mai mulți, să citească concomitent aceeași carte s-a născut cu mai mulți ani în urmă la Seattle și s-a răspândit în mai multe zone ale țării, inclusiv în statul New York. Buffalo și Rochester au completat deja acest proiect și urma Syracuse, Springfield, Illinois, și Boise (Idaho), s-au alăturat și ele inițiativei. Dintre toate aceste orașe, Chicago este de departe cel mai mare și reacțiile înregistrate au depășit toate așteptările. După toate probabilitățile numărul cititorilor a depășit cifra de câteva zeci de mii. Comentând evenimentul, cineva pune succesul demersului în seama sprijinului primit de la puterea locală. Ce este drept, pentru ca un asemenea gest să prindă viață este nevoie de o implicare masivă. La Chicago au intrat în joc bibliotecile, stația de televiziune publică, un librar comercial, inclusiv primarul orașului, Richard M. Daley.

Creditul pentru ideea originală îi revine lui Nancy Pearl, bibliotecară din Seattle, care a venit cu inițiativa după ce biblioteca ei a primit un *grand* substanțial. După părerea ei, romanul **Să nu ucizi o pasăre cântătoare** se potrivește extrem de bine orașului Chicago, motiv pentru care l-a și propus. "Fiecare comunitate care se apleacă asupra acestui proiect o face din diferite motive și pentru a răspunde propriilor nevoi. Cred că acest roman răspunde necesităților orașului Chicago. Este o bună alegere fiindcă, deși mai bine cunoscut decât alte romane, are substanță morală și se pretează la discuții, având o dimensiune în plus față de plot". Proiectul, după cum explică inițiatorul,

este bazat pe ideea nobilă de comunitate. „Personal sunt convinsă că oamenii care altfel nu s-ar întâlni o fac datorită literaturii, care îi mișcă într-un mod aparte“.

Ar fi interesant de știut, în cazul adoptării unei atari soluții de lectură colectivă pentru București, asupra cărui roman s-ar opri organizatorii: **Craii de Curte Veche? Calea Victoriei? Dulce ca mierea este glonțul patriei?**

Inițiatorii proiectului au vrut să vadă în acest demers un eveniment comunal mai degrabă decât o serie de experiențe particulare. Bibliotecarii au distribuit mii de ghiduri de discuții și s-au inițiat *chat-rooms* pe Internet. Librării din suburbiile orașului au planificat numeroase grupuri de discuții. Organizațiile particulare, inclusiv funcționarii muzeelor, au organizat grupuri de studiu. Alte grupuri de discuții și de studiu au avut loc în cafenelele Starbucks. Numeroase librării și-au planificat propriul eveniment. Cele 20 de librării „Barnes & Noble“ nu doar au afișat la vedere romanul, dar au organizat propriile sesiuni de discuții, au vândut ciocolată și alte bunătăți împodobite cu reproduceri după coperta originală a romanului.

Mai mult, primăria a distribuit peste 25.000 de fundițe pentru prins la rever cu logouri luate din roman, pentru a încuraja participanții să intre în conversație în mod spontan. Bibliotecile au planificat spectacole non stop cu ecranizarea din 1962 a romanului, ecranizare pentru care Gregory Peck a primit Premiul Oscar. Baroul din Chicago a pus în scenă o replică de proces bazat pe procesul care stă în centrul story-ului romanului.

Vasile Chinschi
Chemanrea colinelor verzi

Unul dintre elementele de atracție a unui astfel de program constă în costurile relativ mici. S-a estimat că totalul banilor care se cheltuiesc pentru cumpărarea de cărți în plus, pregătirea ghidurilor pentru discuții și partea de publicitate nu va depăși suma de 40.000 de dolari, banii provenind din fondurile bibliotecii.

Un proiect asemănător a fost derulat de orașele Seattle, Buffalo și Rochester centrat pe aceeași carte, de data asta **A Lesson Before Dying** de Ernest J. Gaines, care pune în discuție problema nedreptății rasiale. Următoarea preferință a orașului Seattle a fost **Wild Life** de Molly Gloss, povestea unei femei singure care-și crește cei cinci copii în zona rurală a statului Oregon la început de secol.

Presa a jucat și ea un rol important în acest *contest*. Printre altele, a făcut sugestii de cărți care ar putea fi preluate pentru programe viitoare. Ele includ romanele **Fruitele mâniei** de John Steinbeck, **Antonia mea** de Willa Cather și **A River Runs Through It** de Norman Maclean. Aceste romane împărtășesc niște puncte de vedere comune cu **Să omori o pasăre cântătoare**: sunt recunoscute ca literatură de bună calitate și sunt ușor de citit. Ele au o linie epică simplă, liniară și pun o problemă morală. Soluția *Păsării cântătoare* a fost adoptată printr-un comitet al librarilor din Chicago. Membrii comitetului au afirmat că au luat în considerare o serie de factori, inclusiv faptul că romanul respectiv este una dintre cărțile preferate ale primarului Daley. "Există un puternic mesaj aici, nu numai pentru oraș, dar și pentru țară, și pentru lume, un mesaj despre prejudecăți religioase, rasiale sau etnice" a declarat primarul orașului Chicago. "Dar, înainte de toate, acest proiect este despre lectură, despre lectură în general, nu doar despre această carte."

În ciuda faptului că alegerea romanului pare inspirată, au existat voci care l-au criticat în mod public. Astfel, un cititor a scris cotidianului „Chicago Tribune“: „Mă înfior la genul de repercusiuni care pot să apară când cei ademenți să citească **Să nu ucizi o pasăre** vor afla că nu este una dintre acele cărți care te învață cum să repari ceva.“ Romanul, a cărui acțiune este situată în statul Alabama, în anii dinaintea celui de-al doilea Război Mondial, singurul roman al scriitoarei Harper Lee, a cunoscut o soartă zbuciumată: s-a vândut în 30 de milioane de exemplare de la prima apariție, a fost însă și interzis sau scos din multe biblioteci nord-americane.

FUENTES FĂRĂ INEZ

de BOGDAN GHIU

M-am repezit, hulpav, cu mai bine de o săptămână în urmă, seara, în fața unui televizor numai bun de aruncat (nu, aparatul e bun, chiar foarte bun, dar nu știu de ce ar mai trebui să continui absurdă, degradanta situație de a ține benevol un coș de gunoi, cu gunoaiile altora, în mijlocul casei, la loc de cinste: "canalele" românești de televiziune, așa cum, cu infinită dreptate involuntară, li se spune, le spun chiar cei care le "alimentează", asta și sunt: canale - de scurgere, de deversare; maț gros înodat; anatomie social-sufletească pervertită, "ameliorată"), m-am repezit, deci, spuneam, asupra unei apariții recente care promitea foarte mult, ca să mă scald în sângeroasa, cruda mare literatură: Carlos Fuentes, *Instinctul lui Inez* (Ed. Humanitas, 2002, col. "Cartea de pe noptieră", traducere de Cornelia Rădulescu). Am început-o cu curaj. Și mi-am dat imediat seama că oferă chiar mai mult, poate, decât promite. Așa că deocamdată am "abandonat-o": am lăsat-o să lucreze prin deja-lectură/non-lectură, prin începutul de lectură care m-a prins și acționează, în mine, de la distanță, de la o distanță proximă, atent aleasă. Citesc, deocamdată, o carte închisă (cum, de altfel, deseori am făcut).

Căci marea, cum i se spune, literatură este și în același timp nu este de citit, doar de citit. Scrisă fiind, ea își depășește regimul care-i asigură existența. Căci existența aceasta e doar început și promisiune: deschidere, șansă. Nu deschizi cartea, ci te deschizi unei cărți. Și asta, cinstit vorbind, este foarte greu. Căci trebuie, iar cum se spune, să te repui în cauză, să te supui unei "question", cum se numeau, în etern Vechiul Regim, tortura, cazna (pentru obținerea "adevărului", mai exact pentru stabilirea lui: este nevoie întotdeauna de adevăr, dar acesta e marfă rară, mai mult "producție" decât "resurse naturale"). Cineva - sau ceva - sau altcineva decât crezi, decât ești, auctorial-comercial, asigurat - te deschide, așa cum se spune în cazul operațiilor chirurgicale: "I-am deschis" pe cutare. Te deschide și "operează" asupra ta, te operează (sau, cine știe, poate că operează "în sine", spre altceva, dar prin tine: nu știm cui se adresează, de fapt, literatura, dacă nu vine din Afară pentru a ieși în - alt - Afară "amplificându-se", doar, uman: ne bucurăm de o trecere fugitivă).

Nu multe opere operează. Nu în multe opere opera de scriere continuă, în tine, în lume, "cu alte mijloace" (aluzie, pentru cine nu știe sau, imprudent și prea devreme, a uitat, la celebra formulă a lui von Clausewitz, din *Despre război*: "războiul este continuarea politicii cu alte mijloace"; formulă abil răsturnată, subversiv, de Michel Foucault în - citez din memorie - "politica (pe vreme de pace) este continuarea războiului cu alte mijloace" etc.). Pagina este doar o mică suprafață de contact, o "interfață", o membrană, mai bine zis, prin care un tam-tam (sau Big Bang) îndepărtat se transmite "on-line", prin linia care suntem, linie frântă, segmenti compuși, îmbinați cum se nimerește. Citez:

"... în pumnul de bărbat încă puternic, încă nervos și vânjos, obișnuit să dirijeze, să dea ordine chiar și fără baghetă, doar cu florilegiul pur al mâinii pure, lungi, atât de elocventă pentru membrii orchestrei cât și pentru un solo de vioară, de pian, de violoncel - mai puternică decât fragilul *bâton* pe care l-a disprețuit întotdeauna pentru că, zice, bejgașul ăsta nu ajută, ci mutilează fluxul de energie nervoasă care se revarsă din pletele mele negre și cărlionțate, din fruntea mea înaltă plină de lumina lui Mozart, Bach și Berlioz, ca și cum ei, Mozart, Bach și Berlioz mi-ar scrie chiar ei pe frunte partitura pe care o dirijează, din sprâncenele mele stufoase dar separate de o încruntătură sensibilă și angoasată pe care ei - orchestra - o percep ca pe slăbiciunea, vina și pedeapsa mea de a nu fi nici Mozart, nici Bach, nici Berlioz, ci doar simplul transmițător, conducta, *conductorul* atât de plin de vigoare, da,

dar și atât de fragil, atât de temător să nu fie el primul care greșește, care trădează opera, cel care nu are dreptul să se înșele..." (*Instinctul lui Inez*, pp. 14-15).

De ce fraza asta n-ar fi, în sine, singură, o carte? De ce își înecă autorii, "la cererea publicului", a unei cereri devenite obișnuință, convenție și cod (social, socializant), literatura în "cărți"? Pentru că, poate, doar într-o carte, în spațiul infinit-domesticit, "arpenat", o astfel de frază, astfel de fraze, literatura poate să apară: sălbăticiuni cultivate în seră, fiare în acvariu, monștri într-un "vivarium"; handicapați într-o lume "normală". Săgeți de sens într-un teritoriu imens dar delimitat: viteze, accelerări, ritmuri, ritmări, "diferențe de potențial", "conductibilități", "semi-conductibilități, super-conductibilități. Până la simularea dispariției pentru a adormi Ființa, "statalitatea" și "feudalitatea" Ființei, a o jigni, a-i adormi vigilența, eterna infantilitate ucigătoare, geloasă. Sperând s-o putem trage pe sfoară, îi jucăm jocul, înaintăm mascați (cum spunea Nietzsche despre filosof, biet travestit aparent "operat" obligat să se disimuleze în preot) prin preaplinul de "extra-ființe", de ființe extra, sub umbrela și masca Ființei (literaturii). Ca să ne spunem, uneori, doar lucruri umile și "infame", mesaje scurte și aprinse sau înghețate, pentru care trebuie să ne adresăm, însă, "lumii", inventând și postulând "citori", "public", "critici" care, nu-i așa, numai asta așteaptă, putând fi folosiți pentru a duce mesajul mai departe. Dar care mesaj? Mesajul din mesaj, de sub mesaj, banalitatea cea mai trivială, uneori, și poate tocmai de aceea imposibil de spus, de mărturisit. Mesajul din sticla de pe marea literaturii. Mesaj fără limbaj, în limbaje de împrumut, atent cultivate ca "mesageri". Literatura este pretențioasă rețea poștală, "logistică", "infrastructură".

În primul capitol (ce verset?) al cărții lui Fuentes (doar atât am citit până aici; în literatură n-am depășit, poate, primul capitol), se vine și se revine în jurul unui obiect inefabil: "pecetea de cristal" (obiect tematic dar și *mise en abîme* a stilului, mesaj "la întâlnire", "compus", din partea cine poate și cărei "extra-ființe" auctoriale). "Pecetelua o rană? (...) Era sigur ("personajul", n.m.), din câte știa, că obiectul nu fusese fabricat, ci *găsit*. Că nu fusese conceput, ci *concepea*. Că nu avea preț pentru că era lipsit cu totul de valoare. Că era ceva transmis. Asta da, i-o spunea experiența. Venea din trecut. A ajuns la el. (...) Era acolo, la îndemână, exact pentru ca mâna să-l poată atinge, mângâia, simți cu toată intensitatea netezimea perfectă și excitantă a acestei piei incoruptibile, cum ar fi spatele unei femei, obrazul ființei iubite, o talie pe care o atingi sau un fruct nemuritor" (pp. 22-23; s.a.).

Despre ce vorbește aici bătrânul romancier? La ce se referă? Nu-i este oare rușine? Să scrii o carte întregă doar pentru o senzație deja nemaipermisă? Să observăm progresia (dorinței-reamintire), diminuarea (prudentă), oscilația (binecrescută), ezitarea (ce fac aici? ce vreau să spun? de-a ce și cu cine mă joc?), trucul (literar), nerăbdarea (ome-nească), victoria (stilistică, umană, literară), căderea (în pagină; plonjeul): "piele" (în general) - "spatele unei femei" (în general: spate *de femeie*, desprins, detașat) - "obrazul" (tot oarecum detașat, deși, nu-i așa, al) "ființei iubite" - (și, iar la general, sau poate

la multiplu, căci așa se culege, se recoltează "generalul"; mai exact, aici, în mod exemplar, cristalin-embematic: singularul, unicul, irepetabilul, propriul, "a fi"-ul de avut, prin desprinderea "crudă" de particulari și "generalizarea" într-o colecție, într-un feteș, într-o "pecete de cristal") "o talie pe care o atingi" (unde? în mulțime, în vis) - "un fruct nemuritor" (reintrăm în "literatură", care încheie fraza: la sfârșitul oricărei fraze pânđește literatura recuperatoare, singura, însă, comunicatoare, comunicantă..).

Dar să nu uităm obsesia (făcută, literar, "temă") a "transmiterii", a darului fără donator (*Es Gibt*), singurul creator (într-o vitală, indestructibilă, misterioasă legătură cu "senzualitatea").

Despre pictură (ca metonimie) acum: "Imaginea trebuie să fie expusă. Doar avarul cel mai mizerabil ține un Goya ascuns, nu de teama hoșilor, ci din teamă pentru Goya. De teamă ca tabloul agățat (...) să nu fie văzut de alții și, mai ales, să vadă pe alții. Să rupi comunicarea, să-i furi definitiv artistului posibilitatea de a vedea și de a fi văzut, să-i întrerupi pe vecie fluxul vital: nimic nu-l putea satisface mai mult, aproape ca un orgasm sec, pe avarul perfect. Orice privire străină era un furt din tablou" (p. 21).

"Flux vital", "orgasm sec", "comunicare", "avar perfect": încă o dată, despre ce vorbește aici, invizibil deși ne-ascuns (conform mării, epocalei formule a, vai, aceluiași Foucault, din *Arheologia cunoașterii*, pe care mi-a plăcut, alături de altele, s-o traduc pentru a-mi face și eu, în sfârșit, "școala publică..."), Carlos Fuentes? Pentru ce se servește el aici (să nu ne fie frică de cuvinte) de literatură, realizând-o însă (căci altfel cum)?

Nu știu dacă voi citi până la capăt *Instinctul lui Inez*. Dacă o s-o fac, n-am să scriu. Nu-mi place să scriu despre literatură. Nu-mi place, cum nici lui însuși de altfel, să-l ascund pe un autor precum Fuentes (altă metonimie, desigur), agățându-l pe peretele propriei cărți. Citesc cartea închisă, o las să se citească în cap, să lucreze. Literatura trece prin cărți, și este mereu altceva decât se arată. Pentru mai mult, alteori "mai puțin" decât atât. Dar pentru literatură este nevoie, totuși, de "literatură": socialitate impusă a literaturii cu dublul ei, cu propriul "străin".

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE

1). Deseori, la Sala Oglinzilor, Cornelia Maria Savu scrutează orizonturile poeziei: care-s cețoase!

2). Redactorul șef adjunct al revistei „Ramuri“, Romulus Diaconescu, așteaptă un nou spectacol teatral: să-i asigure o nouă cronică.

3). Dialogul profesorilor: Marius Sala și Gheorghe Mihăilă.

4). Ori de câte ori vine la București, poetul craiovean Gabriel Ghifu e luat la întrebări: în imagine cu Dana Pitrop.

5). Poetul Constantin Hrehor urmărește revolta (satanică!) a pictorului Constantin Ungureanu-BOX.

Preț: 8000 lei